

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Regionální zatížení přírody lidskou činností

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. PhDr. Eduard Radvan, CSc.

Vypracoval:

Aleš Outulný

Brno 2010

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Regionální zatížení přírody lidskou činností“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 20.04.2010

.....
Aleš Outulný

Poděkování

Děkuji panu Doc. PhDr. Eduardu Radvanovi, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Aleš Outulný

OBSAH

Úvod	3
1 Ochrana životního prostředí v rámci EU	4
1.1 Environmentální politika v EU	4
1.2 Zemědělství EU	9
1.3 Doprava EU	11
1.4 Energetika EU	12
2 Česká republika a ochrana životního prostředí	13
2.1 Vyjednávání ČR s EU v oblasti životního prostředí	13
2.2 Vyjednávání v oblasti zemědělství	14
2.3 Vyjednávání v oblasti dopravy	15
2.4 Vyjednávání v oblasti energetiky	15
3 Trvale udržitelný rozvoj	16
4 O Mikroregionu Ivančicko	29
4.1 Základní charakteristika	29
4.2 Ekonomická základna	29
4.3 Fyzickogeografická charakteristika	30
4.4 Reliéf	30
4.5 Geologicko — pedologické podmínky	30
4.6 Klimatické podmínky	30
4.7 Hydrologické podmínky	31
4.8 Biogeografická diference	31
4.9 Aktuální stav krajiny a její využití	32
4.10 Hodnocení životního prostředí	32
4.11 Potenciál cestovního ruchu	33
5 Bentonit	33
6 Články z regionálního čtrnáctideníku Zrcadlo	34
7 Další problémy v regionu	47

8 Sociologický průzkum	49
8.1 Cíle průzkumu	49
8.2 Použitá metoda	49
8.3 Způsob výběru vzorků	49
8.4 Výběrový vzorek	50
8.5 Analýza	51
8.6 Vyhodnocení sociologického průzkumu	55
Závěr	55
Anotace	60
Seznam použité literatury	60

Úvod

Živočichové existují pouze ve vzájemném vztahu s okolním prostředím, říká ekologie, věda, která se zabývá vzájemnými vztahy mezi organizmy a jejich životním prostředím. Na organizmy mají vliv tři druhy faktorů. Abiotickými faktory jsou světlo, teplota, tlak, vlhkost a chemismus. Biotickými vnitrodruhové a mezidruhové vztahy. Na živočichy mají ovšem nejhorší vliv faktory antropogenní, které jsou dány lidskou činností v ekosystému. Lidé jako jediný živočišný druh dokáží přetvářet a přizpůsobovat své životní prostředí a vytvářet tak tzv. „druhou přírodu“. Činí tak ovšem na úkor přírodní rovnováhy. Erazim Kohák ve své knize Zelená svatozář píše: „Všechny dostupné ukazatele naznačují, že lidstvo svým jednáním drasticky narušuje schopnost biosféry vyrovnávat lidské zásahy a udržovat prostředí vhodné pro lidský druh života.“

Člověk si podroboval přírodu od vzniku prvních civilizací. V uplynulém 20. století však údajně dosáhlo znečištění biosféry takových rozměrů, že se vymklo možnostem kontroly a řízení ze strany vědy. Lidé plýtvají neobnovitelnými přírodními zdroji paliv a nerostů, znečišťují vodu, půdu i vzduch. Tím dochází například ke změně klimatu. Někteří odborníci se domnívají, že dnes už je pozdě například na omezování emisí skleníkových plynů a že nastal čas přemýšlet o vysloveně krizových programech. Změna klimatu může být spojena s častějším výskytem mimořádných bouří, záplav, vln, mrazů, horka nebo sucha. Hrozí zvýšení hladiny moří až o několik metrů, přestavba oceánských proudů, zánik proudu Golfského a tím výrazné ochlazení celé západní a severní Evropy. S tím je spjatá hrozba velkých epidemií nemocí, které se v těchto oblastech dříve nevyskytovaly. Většina ekologů považuje změnu klimatu za nejzávažnější ekologický problém.

Dalším velkým problémem je bezesporu vymírání druhů organizmů. Tím se sice zabývá třeba zákonodárství Evropské unie, ale užívané postupy nejsou dost účinné. Živočichům škodí například stavby silnic, dolů apod. Škodí jim i zamoření životního prostředí jak toxickými chemikáliemi, tak i nadměrným množstvím živin. V mnoha případech je také nebezpečné přenašeni druhů z místa na místo. Pod další vymírání živočichů se také podepisuje lov.

Myslím, že pokud se mám ve své práci zabývat životním prostředím, nemůžu se nezmínit o přírodních podmínkách v Evropě. Z největší části se Evropa nachází

v mírném podnebném pásu. Zasahuje však ještě do subtropického, subarktického a arktického pásu. Co se typu podnebí týče na západu je díky Atlantskému oceánu spíše oceánský typ, směrem na východ se zvětšuje vliv Asie. Je zde kontinentální typ podnebí. Přestože má Evropa mnoho hor, jedná se o světadíl s nejnižší průměrnou nadmořskou výškou. Mezi nejvyšší pohoří (nad 3000 m) patří Alpy a Pyreneje. V Evropě jsou však také rozsáhlé nížiny. Například Velká uherská nížina nebo Východoevropská nížina. Řeky jako Dunaj, Labe a Rýn spolu vytváří hustou říční síť, která je využívána k dopravě ale také k zavlažování. Obojí je (ať už kvůli pohonným hmotám lodí nebo kvůli zmenšování průtoku) na úkor životního prostředí.

Ve své práci jsem měl za úkol popsat a prozkoumat některý z problémů, který se týká narušení regionální ekologie v okolí mého bydliště. Rozhodl jsem se tedy pojednat především o problému těžby bentonitu v nedalekých Ivančicích. Než se však začnu zabývat samotným problémem, tak bych rád předznamenal problematiku ochrany životního prostředí v Evropské unii a chtěl bych poukázat na problematiku trvale udržitelného rozvoje lidské společnosti. Poté bych se rád zmínil o mikroregionu Ivančicko, ve kterém se zájmová lokalita nachází, a posléze chci objasnit, co je to bentonit, k čemu se používá a v rámci průzkumu veřejného mínění bych zde rád uvedl několik článků z místního čtrnáctideníku, zabývajících se touto problematikou.

1 Ochrana životního prostředí v rámci EU

1.1 Environmentální politika v EU

Základní principy

Environmentální politika EU je založena na etických principech, principech obecného dobra a na ekonomických principech. Tyto tři principy tvoří základ zásad trvale udržitelného rozvoje tak, jak byl definován na Summitu v Riu.

Etický princip vychází z předpokladu, že příroda má vlastní hodnotu, a jako taková by měla být chráněna. Tento princip není v Evropské smlouvě výslovně zmíněn, ale celá řada závazných environmentálních ustanovení EU, je založena na etické zásadě, že jednotliví tvorové mají právo na život, a že všechny druhy mají právo na přežití.

Princip obecného dobra je založen na vztahu mezi degradací životního prostředí a lidským zdravím. Například špatná pitná voda může vést k šíření nemocí, špatná kvalita ovzduší může přispívat k respiračním problémům a hluk může způsobovat stres. Ochrana lidského zdraví je zmiňována jako jeden z důvodů pro environmentální politiku. Princip obecného dobra se navíc neomezuje pouze na současnou generaci, ale zabývá se také generacemi budoucími. Solidarita s budoucími generacemi, o které se také mluví jako o mezigenerační spravedlnosti, je jedním z klíčových důvodů pro směřování k trvale udržitelnému rozvoji.

Další motivy environmentální politiky, se odvíjí od problémů, které vyžadují zejména mezinárodní spolupráci. Přeshraniční znečišťování a s tím spojená nebezpečí a dopady na zdraví je možno lépe překonávat nadregionální institucí v rámci EU, než jednotlivými národními státy. To samé platí pro ochranu globálních zájmů, jako je ozónová vrstva nebo globální klima. Industrializovaná společnost, včetně členských států EU, má zvláštní odpovědnost za uplatňování solidarity s chudšími jižními zeměmi, které jsou často oběťmi přeshraničních environmentálních problémů a s tím spojených ztrát obecného dobra, které byly způsobeny průmyslovými aktivitami severních zemí a společností.

Zdá se však, že ekonomický princip, zdůvodňující ochranu životního prostředí, je současně nejsilnější. Je také velmi důležitý pro harmonizaci legislativy členských států EU, která je jedním ze základních prvků pro proces evropského sjednocení. O tom pojednává celá kapitola Smlouvy o vytvoření vnitřního jednotného trhu.

Společné environmentální standardy jsou podmínkou pro fungující vnitřní trh. Absence sjednocené environmentální politiky by zvýšila náklady těch průmyslových podniků, které se chovají zodpovědně k životnímu prostředí, a otevřela by možnosti těm podnikům, které s uplatňováním vlastní environmentální odpovědnosti váhají. Pokud také nejsou k dispozici efektivní řešení environmentálních problémů, vznikají další náklady na zdravotnictví. A investice do nových čistých technologií vytváří nové trhy a nové pracovní příležitosti. Ekologická modernizace našich společností je proto nedílnou součástí jejich ekonomické modernizace.

Hlavní zásady

Hlavní zásady environmentální politiky EU jsou zásadami k vytvoření vysoké úrovně ochrany. Jedná se o princip předběžné opatrnosti, princip prevence a princip „platí znečišťovatel“. Amsterodamská smlouva ještě posílila tyto zásady tím, že je postavila do čela ostatních politických principů. Dalšími zásadami, které jsou zmiňovány v dalších člancích smluv, jsou princip subsidiarity a cíl dosáhnout trvale udržitelného rozvoje.

Smlouva o Evropském společenství stanoví, že musí být dosaženo vysokého stupně ochrany životního prostředí. Environmentální politika musí brát v úvahu vědecké důkazy, environmentální podmínky v jednotlivých regionech Společenství, poměr nákladů a výnosů z činnosti Společenství v této oblasti, a ekonomické a sociální podmínky Společenství a příslušných regionů.

Princip předběžné opatrnosti říká, že by se environmentální škodám mělo zabránit kdykoli je to možné. Lze jej spíše používat jako argument ve prospěch integrovaných environmentálních technologií, které předchází vzniku problematických látek, oproti technologiím, u nichž je nutno škodlivé látky zachycovat filtry až na konci technologického procesu.

Princip prevence je smlouvou vykládán tak, že negativním dopadům na životní prostředí by se mělo zabránit již u zdroje samotného a nemělo by být umožněno jejich rozptýlení do prostředí.

Princip „znečišťovatel platí“ míní, že náklady za škody na životním prostředí by měli nahradit ti, kdo je způsobí. Uplatňování tohoto principu v praxi je však velmi obtížné. Vystopovat zpětně znečišťovatele je těžké a EU zatím ještě nepoužívá žádné nástroje, jako jsou například environmentální daně.

Princip integrace je pevně ustanoven v Amsterodamské smlouvě a je zásadní pro dosažení úspěchu environmentálního snažení.

Princip subsidiarity v zásadě říká, že by EU měla být aktivní pouze v případě, kdy může být lepší než její jednotlivé členské státy. Optimální úroveň pro ochranu životního prostředí je však dosaženo, pokud různí aktéři na různých politických úrovních (evropské, národní, lokální) spolupracují. Mělo by jít o smysluplnou dělbu

práce mezi všemi úrovněmi. V praxi však byl princip subsidiarity často používán jako argument v boji o kompetence.

Princip trvale udržitelného rozvoje kombinuje ekologický, ekonomický a sociální zřetel.

Princip partnerství říká, že by, aktéři trvale udržitelného rozvoje, měli navázat dialog a spolupracovat při hledání řešení environmentálních problémů.

Rozhodování v oblasti životního prostředí

Legislativní proces EU začíná návrhem Komise. Někdy Rada nebo Evropský parlament požádá Komisi, aby zahájila aktivity v určité oblasti. Komise tak do určité míry ovlivňuje jednotlivé kroky environmentální politiky EU. Návrhy Komise jsou často vylepšovány parlamentem, který je tradičně otevřenější environmentálním zájmům, než ostatní instituce EU. V Radě musí dojít k dohodě mezi jednotlivými státy, které mají různé záměry, představy a jsou v různé míře pod tlakem průmyslu, obvykle je tato dohoda pod úrovní původního návrhu Komise. V některých případech dávají členské státy jasné signály radě, že se jim nějaké myšlenky nelíbí, a tak jim Rada nedá prioritu, anebo Rada odloží diskuse.

Jádro environmentální legislativy EU

Společenství bylo aktivní téměř ve všech oblastech environmentální legislativy. Nejdůležitějšími směrnicemi jsou Směrnice o hodnocení dopadů na životní prostředí, která pokrývá pouze projekty a netýká se politiky, programů a plánů, a Směrnice o přístupu k informacím o životním prostředí. Některé členské státy však stále odmítají poskytovat veřejnosti a nevládním neziskovým organizacím potřebný přístup k relevantním informacím o životním prostředí, jimiž disponuje administrativa, tak jak to předepisuje Směrnice.

Dalšími směrnicemi jsou Směrnice o strategickém hodnocení dopadů na životní prostředí, Směrnice o podávání zpráv k implementaci environmentálních směrnic a další horizontální záležitosti jako systém environmentálního managementu, ekologické označování výrobků a reforma ekologických daní.

Legislativa společenství se také zaměřovala na emise do ovzduší, vzhledem k jejich vysokému vlivu na znečišťování vody a půdy, přesahující hranice. Vznikly

Rámcová směrnice o kvalitě ovzduší a Směrnice o integrované prevenci a kontrole znečišťování. Dále také program ALTENER o obnovitelných zdrojích energie, program SAVE pro energetickou účinnost a některé produkční účinnosti a standardy označování produktů.

EU se také zabývala regulací chemických látek a s nimi spojených průmyslových procesů. Nejstarší částí environmentální legislativy EU je Směrnice o klasifikaci, balení a označování nebezpečných látek. Zakázat či omezit nebezpečné chemikálie umožňují dvě základní Rámcové směrnice. Podstatné pasáže těchto směrnic obsahují řadu výjimek a legislativních mezer. Pak byla přijata Směrnice Seveso o kontrole velkých průmyslových havárií. Další Směrnice o hodnocení rizik nebezpečných látek a o hodnocení a kontrole používaných chemikálií byla krokem k systematictějšímu přístupu k environmentální politice v oblasti chemikálií. Existují také Směrnice, které se zabývají zdrženlivým užíváním geneticky modifikovaných organismů, jejich opatrným využíváním a ochranou osob, pracujících s těmito organismy.

Třemi nejdůležitějšími legislativními počiny v oblasti ochrany přírody jsou Směrnice k ochraně volně žijícího ptactva, Směrnice o přirozených stanovištích a nařízení, které zavádí Dohodu CITES o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy divoké flory a fauny.

Dále je zavedeno přibližně 15 směrnic, týkajících se hluku a přibližně 30 legislativních úprav, týkajících se vody. Sem patří Směrnice o vodě na koupání, Směrnice o znečišťování nebezpečnými látkami vypouštěnými do vodního prostředí, Směrnice o podzemních vodách, Směrnice o pitné vodě, Směrnice o komunálních odpadních vodách a Směrnice o nitrátech.

Poslední skupina směrnic se týká odpadu. Byla přijata Strategie pro nakládání s odpady, Směrnice o ukládání odpadů do země, Směrnice o spalování netoxických odpadů a Směrnice o obalových odpadech.

Další aktivity EU na podporu ochrany životního prostředí

Komise vydává výroční zprávu o aplikaci práva Společenství. Zpráva je užitečným nástrojem ke zprůhlednění stavu aplikace environmentální legislativy a je

široce využívána environmentálními nevládními organizacemi k nátlaku na činnost státu.

Jedním z nejužitečnějších nástrojů ke zlepšení implementace, inspekce a uplatňování environmentální legislativy EU je takzvaná síť IMPEL. Jedná se o neformální síť environmentálních úředníků z členských států, která má za cíl vyměňovat si zkušenosti a informace. Také organizuje školení a zásadní diskuse o environmentální problematice a jednotlivých aspektech uplatňování, které se mohou v jednotlivých státech lišit.

Dalším nástrojem Komise sloužícím ke zlepšení aplikace environmentální legislativy EU členskými státy je tzv. „procedura při porušení práva“. Umožňuje postupný proces, který může případně vést až k tomu, že Komise postoupí případ ke konečnému rozhodnutí Evropskému soudnímu dvoru.

Komise má také možnost uplatňovat environmentální legislativu za pomoci finančních pokut členskými státy. Pokuty jsou však posledním prostředkem na konci procedur uplatňovaných při porušení práva a dvou konečných rozhodnutí Evropského soudního dvora.

Nevládní nezisková organizace (NGO)

NGO hraje klíčovou roli při utváření participační demokracie. Mezi její nejdůležitější úkoly patří zvyšování veřejného podvědomí, monitorování činnosti veřejných úřadů, vytváření průhlednosti a tlak na lepší aplikaci existující environmentální legislativy a dohod. Jedním z důvodů proč není environmentální legislativa EU správně zaváděna a užívána je, že ji lidé neznají. Jedním z úkolů NGO je proto přiblížit rozhodovací a participační mechanismy EU lidem a naučit je tyto normy k ochraně životního prostředí využívat.

1.2 Zemědělství EU

Společná zemědělská politika (CAP)

CAP vznikla v roce 1957, kdy Evropa trpěla nedostatkem většiny potravinových výrobků. Mechanismy této politiky byly navrženy tak, aby mohly čelit této situaci. Podporovaly vnitřní ceny a příjmy, buď prostřednictvím intervencí, nebo ochranou

hranic, nebo případně, pokud neexistovala ochrana hranic, různými podporami výrobcům a zpracovatelům zemědělských produktů ze Společenství, za něž bylo třeba zaplatit více, než jaké byly světové ceny. Prioritami CAP bylo vyřešení těchto problémů: zvýšit produktivitu, zajistit slušný životní standard pro zemědělské výrobce a zpracovatele v Evropském společenství, stabilizovat trhy, zajistit dodávky potravin, poskytnout spotřebitelům potraviny za rozumné ceny.

O pět let později byly stanoveny hlavní směry CAP, založené na třech zásadách: jednotném trhu, místních podporách a finanční solidaritě.

V roce 1992 byly reformou CAP (Maastrichtská smlouva) navrženy nové směry. Šlo o postupné snižování zemědělských cen, aby se přiblížily cenám světovým, o řízení produkce omezením používání produkčních faktorů. Tato kontrola produkce je podmínkou, již je nutno splnit pro vyplácení kompenzační pomoci, která vyrovnává ztrátu příjmů způsobenou cenovými omezeními a řízením produkce. Byla také zavedena doprovodná opatření jako například ekozemědělské schéma, jehož cílem je podpořit zdravé postupy, které jsou šetrné k životnímu prostředí. Tato Směrnice představuje první krok směrem k zemědělské základně, která ve větší míře respektuje životní prostředí.

Mezinárodní perspektivy zemědělství EU

Evropské zemědělství začalo v rámci CAP produkovat více, než vnitřní trh spotřeboval. Tak vznikaly stále větší přebytky, které bylo třeba financovat. Proto byl zemědělský aspekt projednáván v Uruguayském kole jednání Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT).

Dalším vážným nedostatkem bylo zvýhodnění menšiny velkých zemědělských podniků schopných zvyšovat produktivitu na úkor malých zemědělců a zemědělců v méně příhodných oblastech. Tím, že Společenství distribuovalo dotace prostřednictvím intervenčních cen, vydělávaly na tom podniky schopné zvyšovat produktivitu, tedy velké podniky (20 % velkých podniků pak přijímalo 80 % všech dotací). Takové zvyšování produktivity s sebou však přináší i větší znečištění životního prostředí a rozvoj chorob zvířat, než je tomu v menších farmách.

Na jednání GATT tedy byla ustanovena hlavní opatření. Jedná se o redukci domácí podpory zemědělství. Mechanismy vnitřní podpory jsou snižovány o 20% za pět let. Dále jde o omezení exportních dotací. Měly by být zásadně omezeny možnosti exportu zemědělských výrobků. Třetím hlavním opatřením je zajištění širšího přístupu a evropský trh. Uruguayská dohoda předpokládá, že všechny signatářské země otevrou své dovozní kvóty třetím zemím a zajistí jim tak základní přístup na svůj trh.

Zemědělská politika EU má spolu se zemědělskou politikou USA velký vliv na rozvoj zemědělství v rozvojových zemích. Prodej dotovaných přebytků vede nejen k deformaci světových cen, ale také k nerovné soutěži s místními produkty. Není tedy neobvyklé, že se na například afrických trzích prodává evropské hovězí maso nebo evropská pšenice. Obojí je totiž levnější.

Agenda 2000

Dalším a zatím posledním milníkem v reformě SZP je dokument „Agenda 2000“ z roku 1997. To, co se zde říká o CAP je pro nás směrodatné pro období po roce 2000, přičemž přesná ustanovení včetně konkrétního finančního plánu pro období 2000 - 2006 vycházejí z rozhodnutí odsouhlaseného Evropskou radou na jaře 1999 v Berlíně. V zásadě se přitom pokračuje ve směru nastoleném v Maastrichtu, který má veliký úspěch, zejména proto, že se podařilo snížit obrovské přebytky. Současnou reformu CAP opět popostrčily vnější podmínky. V roce 1999 začalo další kolo jednání v rámci Světové obchodní organizace (WTO, bývalá GATT), ale hlavně Unii čeká bezprecedentní rozšíření na východ a jihovýchod. Při současném systému financování CAP by to znamenalo zdvojnásobení výdajů, což není únosné. Reforma CAP pokračuje ve snaze přiblížit se světovým cenám, i nadále jsou snižovány intervenční ceny hlavně hovězího a obilovin při postupném zvyšování přímých kompenzací.

Novým opatřením je také určitá decentralizace. Dosavadní centrální financování bylo příliš komplikované a málo transparentní a proto se ukázalo jako flexibilnější, když budou o části peněz v zemědělství rozhodovat členské státy samy. Toto rozhodnutí hraje důležitou roli při tom nejdůležitějším, co "Agenda 2000" přinesla a tím je nový rámec pro "rozvoj venkova". V tomto rámci jsou nyní sjednoceny všechny aktivity Unie směřující k podpoře rozvoje venkova, péči o krajinu a k ekologickým aspektům zemědělství. Vedle společného trhu zemědělských produktů se má do budoucna právě

tato oblast pod souhrnným názvem "rozvoj venkova" stát druhým pilířem CAP. Obecně sem patří tyto projekty: podpora mladých zemědělců, podpora zemědělství v méně příhodných oblastech, podpora ekologických postupů v zemědělství a zalesňovací projekty.

1.3 Doprava EU

V posledních několika letech proběhl nárůst evropské dopravy. To způsobuje vážné environmentální, sociální a ekonomické problémy. Odborníci z Komise, členských států a nevládních neziskových organizací stále více uznávají, že jedinou cestou ke snížení škod na životním prostředí způsobených dopravou je zabránit dalšímu růstu dopravy. Základní odpovědnost za to zůstává na členských státech, svou úlohu však musí splnit také instituce Evropské unie.

V Evropě došlo k nárůstu především silniční a letecké dopravy, což mělo nepochybně velmi škodlivé účinky na životní prostředí. Růst ovlivňuje každou složku životního prostředí, atmosféru, sladkovodní a mořský vodní systém, půdu i divokou zvěř.

Pokud jde o atmosféru, silniční i letecká doprava jsou významnými zdroji oxidu uhličitého, hlavní příčiny globálního oteplování. V EU je doprava odpovědná přibližně za čtvrtinu emisí oxidu uhličitého, přičemž silniční doprava z toho způsobuje přibližně 80% a letecká přibližně 15%. V menší míře je doprava také zdrojem oxidu dusíku a metanu, které jsou také skleníkovými plyny.

Silniční doprava je také na většině území EU hlavní příčinou problémů kvality ovzduší v místech, kde lidé žijí. Na území Evropy je doprava příčinou emisí oxidu dusíku, těkavých organických částic a oxidu uhelnatého. Letecká doprava může být zdrojem toxického znečištění nejen v blízkém okolí největších letišť, jako je Heathrow, ale také ve vyšších vrstvách atmosféry, kde jsou emise oxidů dusíku a oxidu síry jednou z příčin úbytku ozónu.

Silniční i letecká doprava je také významným zdrojem znečištění vod, a to jak mořských, tak i sladkých. Velká část ropy je transpotrována tankery podél atlantického pobřeží a ve středomoří. Pravidelné katastrofy tankerů způsobily obrovské ropné skvrny znečišťující pláže, škodící hejnům ryb a zabíjející ptáky a mořské savce. Ústí řek a přístavy v okolí ropných terminálů jsou pravidelně znečišťovány při čištění tankerů.

Navíc je silniční doprava zdrojem znečištění řek a jezer. Laboratorní zkoušky ze silnic prokázaly přítomnost těžkých kovů jako je olovo, zinek, měď, chrom, kadmium, nikl a železo i organických částic obsahujících polychlorované aromatické uhlovodíky. Jejich zdrojem jsou pneumatiky a prach z brzdového obložení, odmrazovací směsi a nafta. Bylo prokázáno, že silnice s hustotou provozu překračující 25 000 vozidel za den vedou k akumulaci olova, kadmia a niklu dostačující k ovlivnění zdraví vysoké zvěře žijící v blízkosti těchto komunikací. Kontaminace může dosahovat až do vzdálenosti 50 metrů od cesty.

1.4 Energetika EU

Energetická politika není, na rozdíl od zemědělství, dopravy či životního prostředí tak pevně zakotvena v základních dokumentech Evropské unie.

V Amsterodamské smlouvě jsou opatření v oblasti energie uvedena až na posledním místě mezi oblastmi, ve kterých EU vyvíjí činnost. V textu smlouvy je dále energetika významněji zmíněna pouze v souvislosti s Transevropskými sítěmi, mezi které vedle dopravních a telekomunikačních patří i energetické sítě.

Nad energetickou politikou Evropské unie se zamýšlí "Zelená kniha" Evropské komise. Za hlavní problémy EU v této oblasti považuje závislost na dovozech energie a energetických surovin ze zahraničí a dále nutnost čelit klimatickým změnám (podle Evropské komise pochází 94 procent evropských emisí CO₂ z energetického sektoru).

Evropská unie v oblasti energetiky usiluje o liberalizaci energetických trhů. Podle Evropské komise nemůže žádný energetický zdroj (jaderná energie, ropa, plyn, uhlí, obnovitelné zdroje energie) zajistit energetické potřeby EU sám, je nutná kombinace využívaných energetických zdrojů.

Evropská komise v Zelené knize také zdůrazňuje nutnost podporovat obnovitelné zdroje energie a úspory energie.

V rámci Transevropských energetických sítí EU podporuje výstavbu ropovodů, plynovodů a vedení vysokého napětí, které mají zajistit propojení jak v rámci EU, tak se sousedními zeměmi.

2 Česká republika a ochrana životního prostředí

2.1 Vyjednávání ČR s EU v oblasti životního prostředí

Vyjednávání o vstupu je jednou z důležitých součástí procesu přidružení. Oblast vyjednávání o životním prostředí je členěna do třinácti podoblastí. Jedná se o tyto podoblasti: Předpisy horizontálního charakteru, Kvalita ovzduší, Nakládání s odpady, Kvalita vody, Ochrana přírody, Kontrola průmyslového znečištění a řízení rizik, Chemické látky a geneticky modifikované organismy, Hluk z vozidel a strojů, Jaderná bezpečnost a radiační ochrana, Změna klimatu, Civilní ochrana, Opatření politického charakteru – strategie, politiky, Mezinárodní spolupráce.

Úvodní fází vyjednávání mezi kandidátskými zeměmi a EU je tzv. „screening“. Hlavními cíli screeningu jsou: 1. Kandidátské země musí porozumět svým budoucím povinnostem v EU. 2. Screening odhalí problémy na straně kandidátských zemí, které by mohly být překážkou budoucího plnoprávného členství. 3. Screening umožní určit hlavní oblasti vyjednávání, tj. případné sporné oblasti nebo oblasti, kde bude nutná další nelze přesněji specifikovat." Dokument tuto žádost zdůvodňuje tím, že "Řešení současné situace realizací stávajících technických norem EU v této oblasti, které navíc nejsou definitivního charakteru, představuje pro ČR výdaje řádově v miliardách intenzivnější pomoc ze strany EU a přijetí rozhodnějších opravných opatření ze strany kandidátských zemí.

Procesem přidružení se zabývala vláda ČR, Vládní výbor, Pracovní výbor a Delegace pro provádění Evropské dohody. Vláda schválila národní program přípravy ČR ke vstupu do Evropské unie v oblasti životního prostředí. Úlohou Ministerstva životního prostředí byla povinnost zajistit příslušné podkladové materiály a experty jak z resortu Ministerstva, tak i z dalších resortů. Významné úlohy sehrály i Česká inspekce životního prostředí, Státní fond životního prostředí České republiky. Jako odborná podpora procesu přistoupení sloužily například Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Český ekologický ústav, Český hydrometeorologický ústav nebo Správa chráněných krajinných oblastí České republiky.

Proces přidružení by také nemohl být úspěšně završen bez podpory veřejnosti, ekonomických a sociálních partnerů a nevládních organizací.

2.2 Vyjednávání v oblasti zemědělství

Při vstupu do EU vytvářela ČR tzv. poziční dokumenty, ve kterých mimo jiné kladla požadavky EU. Poziční dokument k zemědělství je zdaleka nejobsáhlejší poziční dokument, jaký ČR vypracovala. ČR žádá přechodná období v sektoru vína a veterinární oblasti (pohraniční stanice, závody nesplňující hygienické podmínky ES a klecový odchov prasat a nosnic). Podle dokumentu "ČR žádá o přechodné období pro úpravu technologií v klecových chovech nosnic a jalovárnách prasat. Délka přechodného období bude záviset na době vstupu ČR do EU a na vlastní legislativě EU, kdy v současné době je horizont realizace rok 2012." Dokument rovněž poukazuje na problémy se shodou mezi požadavky EU a ČR na mezinárodní přepravu zvířat.

ČR v dokumentu uplatňuje nárok na přímé platby z fondů EU pro české zemědělce, i když, jak uvádí dokument, "Evropská komise dala již mnohokrát neformálně najevo, že kandidátské země na tyto platby nemohou uplatňovat nárok, protože nesplňují kritérium snížení cen placených výrobcům (vlivem reformy 1992 a Agendy 2000). Nicméně se jedná o nejvýznamnější dotace, které zemědělci v EU získávají, a bylo by proto proti duchu rovnocenného přístupu k opatřením Společné zemědělské politiky, kdyby čeští zemědělci tyto podpory nemohli nárokovat."

2.3 Vyjednávání v oblasti dopravy

Poziční dokument k dopravní politice nepožaduje žádné přechodné období v rámci této kapitoly. "Navrhuje se však přijetí protokolu k Dohodě o přistoupení ČR k EU, který by se týkal pouze dopravy silniční, železniční a kombinované a byl by vyjádřením aspektů ochrany životního prostředí v ČR z hlediska pozice tranzitního státu."

V oblasti dopravy není dojednáno žádné přechodné období, které by se výrazněji týkalo problematiky životního prostředí - vyjednaná přechodná období (na žádost EU) se vesměs týkají tzv. kabotáže, tedy možnosti našich přepravců provozovat vnitrostátní přepravu v jiných zemích EU.

Z hlediska životního prostředí jsou výrazně zajímavější pasáže týkající se transevropských dopravních sítí (trans-European transport network).

Jde o novelizaci určitých právních předpisů. Výstavba dopravních sítí je dle rozhodnutí Evropského parlamentu považována za věc veřejného zájmu a, jak se uvádí

ve společném prohlášení Evropského parlamentu, Rady EU a Evropské komise připojeném na závěr "Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ", mají nárok na příspěvek z fondů EU, který by urychlil jejich výstavbu.

2.4 Vyjednávání v oblasti energetiky

Poziční dokument k energetice ve svém úvodním odstavci konstatuje, že Česká republika je připravena implementovat relevantní právo ES před datem vstupu do EU mimo směrnic o zavádění vnitřního trhu s elektřinou a plynem a směrnice o dosažení minimálních zásob ropy a ropných produktů, kde ČR žádá o přechodná období. ČR chápe rok 2003 jako referenční datum pro vstup ČR do EU.

V oblasti energetiky není dojednáno žádné přechodné období, které by se výrazněji týkalo problematiky životního prostředí - vyjednaná přechodná období se vesměs týkají povinných minimálních zásob ropy a liberalizace trhu s energiemi.

Vím tedy, že jakýkoliv zákon ovlivňující životní prostředí navrhuje Komise, Evropský parlament ho upraví a Rada států ho musí schválit.

Životnímu prostředí také prospívají euroregiony, zakládané už od poloviny sedmdesátých let.

Ale i přes všechna opatření, která přijala nejen Evropská unie, se už nepodaří uvést životní prostředí do přirozené rovnováhy. Před rokem 1850, tedy v preindustriálním období, se dal stav životního prostředí považovat za ideální. Ekologové říkají, že tehdy byla planeta Země v ještě vyváženém stavu, ale od té doby dochází k negativním změnám. Návrat k tomuto ideálnímu stavu už není možný, ale můžeme podle něj hodnotit současný stav přírody a snažit se mu co nejvíce přiblížit. Jinými slovy je třeba dosáhnout trvale udržitelného rozvoje.

3 Trvale udržitelný rozvoj

S tímto tématem souvisí spousta oblastí a problematik, z nichž aspoň některé bych se pokusil naznačit nebo více či méně přiblížit. Jistě vyvstává otázka, že do budoucnosti nikdo „nevidí“ a tudíž není možné blížit se skutečnosti s přesností odhadovat. Možné to však je, historie nám to ukázala. Lidé, kteří něco vymysleli, objevili nebo předpověděli byli většinou považováni za šílenci, blázny. Pokud nebyli uznáni ještě během života, tak po smrti se jim dostalo uznání dvojnásobné. Témata jako

trvale udržitelný život, globální poškozování, alternativní zdroje, nejsou jistě většině populace neznámé a cizí. Chtěl bych se zamyslet nad těmito problémy, blíže je popsat a rozebrat. Zamyslet se nad tím, jak se k těmto problémům stavíme, jak nás ovlivňují v běžném životě.

Trvale udržitelný život

Otázka trvale udržitelného života se začíná řešit čím dál, tím častěji. Tu skutečnost, jak dlouho na této planetě ještě budeme přežívat, můžeme jen těžko odhadovat. Vést spekulace na toto téma, je pravděpodobně více než zbytečné. Budoucnost bohužel nebo spíše naštěstí jen s velkými obtížemi ovlivníme. Když se např. podíváme do historie, třeba 3000 let zpátky, kde byla životní úroveň, uznávané hodnoty? Odlišností je opravdu nepřehledné množství. Podívejme se na svět kolem nás, změna je nepřehlédnutelná. Kam bude vývoj směřovat, je těžké odhadovat, to však není naším cílem. Skutečnost, zda-li bude na této planetě život, ať již formou lidí, rostlin, zvířat nebo jiných stvoření, to nás zajímá. Zcela jistě je pro naši populaci varování, abychom začali více konat, než pouze přemýšlet a bádát, co se týče blízké budoucnosti těch, kteří přijdou zakrátko po nás. Více než varování je to pro některé lidi velká výzva. Možnost obohatit sebe i ostatní novými poznatky, vymoženostmi. A v neposlední řadě také v naší tržní ekonomice se tu vyskytuje dosti velká možnost, na něčem takovém zbohatnout. Ať již v dobrém úmyslu či ne. To záleží na samotných individualitách a na jejich postojích a svědomí. Stav naší společnosti se vyšplhal do určitého bodu, při kterém vyvstává spousta otázek:

„Poprvé v dějinách je naprosto vážné tato společnost zneklidněna svou vlastní úspěšností. Je zaskočena snadností, s jakou se jí podařilo během historicky až neskutečně krátké doby expandovat v celoplanetárním měřítku a zatlačit do hluboké defenzívy nejen značnou část ostatních forem života...“¹.

Tento vývoj nedokáže nikdo pozastavit, zpomalit nebo ukončit. Tento vývoj neustále plyne a pokračuje, tak jako každý den zapadá a vychází Slunce. Neustálé pokroky neproběhly mimo naši planetu, ve vzduchoprázdnu, prostě tak, aby podmínky pro život zůstaly neustále neměnné. Změna jedné skutečnosti musí nutně způsobit obměnu několika třeba i na první pohled nesouvisejících a zbytečných okolností, které jsou však pevně navzájem propojené. Není v našich silách toto rozpoznat. Člověk tomu

zatím nepřikládá velkou důležitost, nejvíce pravděpodobně na toto trpí ekosystémy na naší planetě. Právě se tedy nacházíme v absurdní situaci. Způsob vývoje, jaký jsme zvolili, není totiž zcela dokonalý ani nemůže být. Shromažďovat majetek, suroviny, hodnoty je možné pouze do té doby, dokud tu existuje nějaký nadbytek, který lze sbírat a poté dále rozdělovat. Jedno je téměř jisté, v nejbližší době bude nutné zvolit jinou strategii, s největší pravděpodobností daleko pomalejší než za posledních 100 let. Velmi užitečné je zvolit si priority nucené expanze.

„Hlavním kritériem úspěšnosti lidského počínání se v této situaci stává minimalizace vedlejších nepříznivých dopadů naší činnosti na prostředí, jehož postupující degradace nás všechny osudově ohrožuje“². Koncept trvale udržitelného rozvoje se pokouší dát na vědomí, že téměř vše, co člověk vykoná a je to považováno obecnými pravidly a zásadami za správné je zároveň do velké míry kontraproduktivní. Vzniká tak spousta otázek, zda by např. nebylo lepší, kdyby dynamit nebyl nikdy A. Nobelem vynalezen. Ekologické mantinely, ve kterých se každá společnost nalézá, tuto společnost i v dnešní době alespoň malou měrou omezují. Je to však jedna z úplně posledních věcí, která takto funguje. Nerespektováním těchto hranic, si společnost sama ubližuje, aniž si to uvědomuje. Vystává tu otázka, zda rozvojové země nejsou v této oblasti, aniž se o to vědomky zasloužily, lépe než „vyspělé“ země západní a střední Evropy. Státy, které díky současnému vývoji ve světě, získaly vlastní suverenitu. Tyto země se staly prozatím do velké míry agrárními. Reprodukční proces (neustálé opakování výroby) těchto zemí byl podřízen reprodukci ve vyspělých kapitalistických státech, což se projevuje ve velkém omezení vnitřního trhu. Obrovskou roli zde hraje postavení zahraničních monopolů a cizího kapitálu v ekonomice. V rozvojových zemích je nastavena určitá laťka rozvoje, která neustále pokračuje, ale jiným směrem, než u zemí vyspělejších. Tam, kde jsou problémy sociální nebo jiné opravdu obrovské je nutnost pomoci od jiných. Tato pomoc bývá většinou pouze finanční, která je však zcela nevyhovující. Pokud se moci v těchto zemích ujme úzká skupina lidí, kterým na ekosystémech, přírodě vůbec nezávisí, za pár desítek let se objevují katastrofální výsledky, za které však již nikdo „nemůže“, neboť daní občané, kteří investovali peníze od jiných států do oblastí, pro ně ziskově nejvýhodnějších, jsou již po smrti. Jejich rodiny za nic také nemůžou. Výsledkem není bohužel nic jiného, než opět a dokola trpící příroda kolem nás a neustále se prohlubující krize dané rozvojové země.

Všichni lidé však nemyslí pouze na sebe, současnost nebo blízkou budoucnost. Přírodních katastrof zdaleka neubývá, ale je tomu spíše naopak. Musí nebo spíše by měl existovat důvod, proč tomu tak je. Jelikož situace začíná být opravdu krizová, již v minulém století se řada zahraničních vědců pokoušela koncepci trvale udržitelného rozvoje nějakým způsobem uchopit a formulovat. Tato problematika se stále častěji dostává i na politickou scénu, což je tím prvním, ale pouze základním krokem, aby se o těchto komplikacích začalo na veřejnosti více diskutovat a poté jim také věnovat více času a začít je řešit. U nás podobnou studii formuloval Josef Vavroušek³. Každá koncepce, stejně jako i ta od pana Vavrouška, pokud do ní nahlédneme, obsahuje velké množství dalších otázek a nevyřešených problémů které jsou předmětem další úvahy a bádání pro nás, společnost. Většina z těchto problémů vzniká vztahem člověka k věcem, které považuje za zcela obvyklé, běžné a vztahem mezi lidmi a společností navzájem.

„...všechny suroviny, získané ze Země jsou potenciálním odpadem, neboť lidská ekonomika nedokázala zatím ani vzdáleně napodobit bezodpadové hospodaření přírody. Miliardy tun surovin jsou každým rokem vytěženy, aby nasýtily mašinerii produkce a další miliardy jsou přemístěny a vysypány na smetiště, aniž by měly jakoukoli ekonomickou cenu“⁴

V další části teoretického popisu se budu zabývat tím, co to vlastně je standardní postoj, názor na svět. Jestli si opravdu každý tento názor vytváří sám, co nám tento pohled zkresluje. Tato problematika velice úzce souvisí s trvala udržitelným rozvojem. Globalizace zasahuje každého i ty, kteří po tom netouží, velmi často i zcela nevědomě. Přináší nám spoustu dobrého, ale s velkou pravděpodobností několikrát více toho méně užitečného, bez čehož bychom se každodenně velmi rádi obešli.

Standardní postoje, globální poškozování

To, jaké chování, k přírodním ekosystémům si člověk již v minulosti zvolil, záviselo pouze na něm. Toto rozhodnutí bylo přece zcela svobodné a nebylo ničím zásadně ovlivněno. Pokud se podíváme do minulosti, tak je zajímavé pozorovat, jak se názor na přírodu, chování k ní, mění s rozdílnou zeměpisnou polohou na naší planetě. Rozdíly byly a pořád jsou někde nepřehlédnutelné. Svědčí o jedné velmi podstatné skutečnosti. Právě tyto rozdíly netkví nikde jinde, než pouze v lidech, v jejich morálce.

To, co jedni neustále odsuzují a považují téměř za trestný čin, druzí zcela běžně uznávají a berou za „normální“. Potom se není čemu divit, že se také někdy zcela diametrálně liší postoje v každodenním životě. „Ekologie v obecném slova smyslu, je vědou o vztazích mezi živými organizmy a prostředím, poprvé byl tento pojem použit německým biologem a filosofem E. Haecklem“.⁵ Samozřejmě, že existují určité právní normy. Co se smí, co by se nemělo. Ale např. i na nich je vidět, že co stát, to odlišná legislativa. Žádná univerzální pravda neexistuje. Na některých dílčích pravdách se však lidstvo shodnout může. Jelikož lidstvo do velké míry v podstatě nic neomezuje, není se zatím čeho bát.

„V prvním případě se vychází z předpokladu, že celý svět a veškerá příroda jsou zde pro člověka a pro uspokojování jeho potřeb. Tento názor zakládá postoje, jež jsou často označovány slůvkem „standardní“. Přístup opačný staví proti tomuto panskému postoji názor, podle něhož člověk má povinnost respektovat mimolidský svět s jeho jednotlivými částmi bez ohledu na své postavení v něm“.⁶

Naše civilizace překonala nejedny velké obtíže. Celkově 20. století bylo plné přetěžkých chvil, stačí, když se podíváme na dvě světové války. Každá taková nová zkušenost, kterou prožijeme, lidstvo neuvěřitelně posílí, aniž si to samo uvědomujeme. Pocity bezpečí a vnitřního uspokojení neustále narůstají. Nikdy jich však nebude dostatek a to je největší problém. Těch věcí, které neovlivníme je samozřejmě ještě pořád dost. Příroda a s ní spojené počasí nás velmi omezují. To bude pravděpodobně jeden z důvodů, proč se takové množství vědců začalo o ekosystémy z ničeho nic tak do hloubky zajímat. Dalším možným důvodem je to, že pokud čteme, vidíme tolik katastrof ve světě, velké úsilí a snaha s tím něco učinit, se neustále zvětšují. Snažíme se přece jako lidstvo neustále zdokonalovat.

Člověk se neustále snaží přetvářet věci podle svého aktuálního postoje. Pokud narazíme, na nějaký dosud neřešený problém snažíme se jej co nejrychleji a nejúčinněji vyřešit, což nám opět upevňuje naše již tak všeobecně vysoké sebevědomí. Přírodu bereme tak, že jich bez jakýchkoliv dalších závazků a obtíží plně využíváme, příroda nám slouží. Zatím více než dobře. Výborně. Vždyť nerostné bohatství je tu pouze pro nás. Ke zkvalitnění životní úrovně. Jenom nám slouží, není ho však nekonečné množství, což si začínáme pomalu uvědomovat. Stávající auta na benzín a naftu budou

za krátko jen těžko použitelná. Samozřejmě každé palivo se dá nahradit, až čas však ukáže s jakou účinností.

Každý postoj ke světu se neutváří pár desítek let, ale je průběžně budován množstvím předchozích generací. Standardní postoj „konzumace“ byl bezproblémově funkční, dokud nevyvstaly nové velmi závažné ekologické problémy. Člověk neovlivňoval okolí zdaleka takovou měrou, jakou je tomu dnes. Rovnováha v přírodě fungovala bez větších obtíží. Dnes tomu tak již není. Nemusí to být právě lidé, kteří za to mohou. Nicméně najít jiného viníka je téměř nemyslitelné. Nikdo jiný totiž takové množství továren nepostavil, tolik lesů nevykácel než právě člověk. Dokud byla příroda poškozována v malé míře a nezanechávala tato skutečnost žádné větší následky, bylo vše zcela v pořádku. Lidstvo bylo téměř na vrcholu svého bádání, výzkumů, objevů. A neustále zde existovaly možnosti a nové vymoženosti. Dnešní situace, globalizace naše „osvědčené“ a obecně považované postoje za správné dosti přetváří.

Objevuje se nová, donedávna zcela bezpředmětná otázka, týkající se správnosti celosvětového vývoje a okolností, které k němu patří. Životní prostředí a jeho parametry se neustále mění k horšímu. Alespoň jedna pozitivní věc je ta, že si to začínáme sice velmi pomalu, ale i přesto uvědomovat, což je nezbytné. Okolnost s kterou jsme ještě nedávno nepočítali přetváří náš postoj velmi rychle. Objevily se nové náklady spojené s realizací našich plánů, které byly považovány v minulosti za nedotknutelné a bezchybné. S náklady jsou spjaty také velká rizika. Jen těžko můžeme navodit pomocí moderních technologií stejný stav ekosystému, jaký byl v dané oblasti před výbuchem atomové elektrárny.

„...další degradaci životního prostředí lze zabránit ještě vyšším ekonomickým růstem. Tento návod je však z hlediska dlouhodobé udržitelnosti silně problematický. Jak známo, konvenční ukazatele růstu typu hrubého domácího produktu registrují především peněžní toky, jež provázejí zvýšenou nabídku a spotřebu zboží a služeb“.⁷

Nárůst globálního poškozování přírodních ekosystému je za posledních 50 let opravdu obrovský. Jedním z velkých problémů byla a neustále je rostoucí populace. S tím spojené vyčerpání nerostných zdrojů na naší planetě, společně s jejich nahrazením. Tento problém byl nejvíce v „kurzu“ v šedesátých a sedmdesátých⁸ letech minulého století. V dnešní době tento problém nahradila jiná, zřejmě ještě horší

skutečnost. Naše planeta zcela určitě nemůže být schopna pohlcovat a vstřebávat do nekonečna veškeré škodlivé látky, kterých každým dnem neustále přibývá. Jakmile se najde skupinka lidí, kteří začnou protestovat, bojovat proti této skutečnosti společnost se snaží je přehlížet a nevšímát si jich. Jakmile však tento problém začnou řešit vlády v některých vyspělých zemích, prostí občané začínají z ničeho nic projevovat nemalý zájem. Co se týká těžby přírodních zdrojů, dosud byl brán zřetel pouze na užitek, jaký získá populace. To jak těžba škodí přírodě už nebylo pro nás tak podstatné. Proces rekultivace (znovuobnovení, zasypání dolů po těžbě uhlí, hlíny) byl uplatňován pouze v některých případech.

„Skutečná příčina ekologických problémů moderní společnosti spočívá mnohem spíše v tom, že ani s růstem lidí, ani s růstem konzumu části z nich neroste souběžně naše schopnost a často dokonce ani ochota uvažovat v globálnějších a dlouhodobějších dimenzích. Sám nadměrný konzum je jen ekologicky zvláště bolestným projevem tohoto zásadního deficitu a stěžít může být mírněn, nedojde-li k zásadnímu obratu právě v této hlubší a pro ostatní naše postoje určující dimenzi“.⁹

Současný stav však ohrožuje i člověka, proto je již nutné provést radikální změny, které budou vést ke zlepšení. To však bude uskutečnitelné jen těžko. Některé národy budou pro změny, většina však nebude mít větší důvod s tímto souhlasit. Proč by si lidé měli ukrajovat ze své volnosti, svobody. Nic je k tomu nedonutí. Snad jen skutečnost, pokud by se v budoucnu udála nějaká skutečně obrovská katastrofa v celosvětovém měřítku. Stav je alarmující, jelikož je každým rokem nutné vynaložit obrovské úsilí a nemalé finanční částky na alespoň částečné obnovení stavu, který byl v minulosti plně obnovován přírodními silami bez dalších zásahů člověka. Největší problémy souvisí jednak s neustále rostoucím počtem populace a způsobem života nejvyšších vrstev.

Alternativní hodnoty, ekonomické ukazatele

Pokud se zabýváme jakýmkoliv libovolným problémem, k jeho řešení je nutné si danou skutečnost analyzovat. Je třeba se řádně zamyslet nad souvisejícími otázkami, hledat různé možnosti řešení. Čím více řešení, tím větší šance problematiku posunout tím správným směrem. Jistě, můžeme uvažovat, přemýšlet, diskutovat o trvale udržitelném životě tady na Zemi, pokud však tuto skutečnost nevedeme v souvislost

s ekonomickými ukazateli, je to opravdu zcela zbytečné. Ekonomové jsou tu přece od toho, aby vytvářeli různé teorie, zda-li se však vyplní to už je věc druhá, myslím, že také méně podstatná. Žádná teorie však nemůže být dokonalá a tak teprve čas, nám zdůrazní, jakým směrem se bude ekonomická oblast nadále ubírat. Ekonomický růst lze jen těžko zpomalit. Zatím můžeme říci, že ho máme ho jisté míry pod kontrolou. Ještě je u určitých udržitelných mezích. Jak dlouho tomu tak bude, nedokážeme zatím odhadnout. Obava, co bude následovat poté, nás však již děsí teď. Pro lidstvo to bude něco dosti nového, nové poznání, obrovská zkušenost. Hrozící ekonomická krize je však dosti nablízku. Pokrok v ekonomice je spjatý s přírodou. Jak je možné, že ekonomika tak neuvěřitelně pokročila? Jistě, je to založeno také na neustále vyvíjejících se schopnostech a znalostech populace. Nerostné bohatství nám k obrovskému posunu více než pouze napomohlo. Dnes si jen velmi těžko můžeme představit fungování společnosti bez uhlí, ropy, dřeva. Pokud máme alespoň malý finanční kapitál, můžeme mít těchto produktů plný dostatek. Samozřejmě se těchto surovin nemůžeme nasytit, hlad nám to neutiší. Dnes již nemusíme lovit mamuty a medvědy s oštěpy nebo klacíky. Postačí si jít danou potravinu koupit do námi oblíbeného obchůdku. Odkud se však tyto potraviny vzali? Teď neberme v úvahu ty geneticky modifikované, kterých v poslední době neustále přibývá. Živočichy, kteří tu žili spolu s člověkem přece populace nevytvořila. Ty plodiny, které již dnes dokážeme sami vyprodukovat, je jich opravdu obrovské množství, většinou musíme zasít do půdy. Umělou přípravu v laboratořích nepovažují za plnohodnotnou. Jak by dokázali běžní zemědělci vyprodukovat takové výnosy obilí, brambor bez kvalitní půdy? Teď neberme v úvahu další chemické přísady na „zkvalitnění“ celkové produkce. Lidé si velmi málo uvědomují, že nás prozatím zemědělci z velké části živí. Těch zaměstnání, kterých bychom si měli více doceňovat a vážit je mnohem více. Platové podmínky těchto povolání jsou většinou žalostné. Uvidíme co ukáže budoucnost. Lidstvo však potravu bude nadále potřebovat. Asi však bude čím dál tím více nahrazována umělými přísadami. Zajisté to nebude ku prospěchu.

Pokud opravdu nastanou nějaké velké globální problémy a katastrofy, bude nutné chod naší populace na Zemi pozměnit, zkvalitnit. Zcela jistě bude nutné snížit celkovou ekonomickou produkci, zamezit obrovskému vypouštění nečistot do ovzduší. Je možné, že tato situace již nastala, lidstvo však zatím není v žádném velkém ohrožení, proto k ní nepřikládá velkou podstatu. O tom, zda-li bude možné celkovou

ekonomickou produkci najednou snížit a to velmi podstatně, můžeme pouze diskutovat. Varianta, že by továrny najednou přestaly fungovat, spalovat, spousta firem ze dne na den zcela zanikla, pravděpodobně nenastane. Spíše zcela určitě. Soukromí vlastníci podniků by zničili to, na čem třeba i celý život pracovali. Navíc by je tu objevila masa nezaměstnaných a nespokojených lidí, kteří by vyžadovali pomoc od státu, která by však s těžší mohla přijít. Varianta poměrně pravděpodobnější je ta, že se budeme snažit objevit nějaké stejně kvalitní nebo ještě kvalitnější alternativní zdroje. Takové zdroje, které nám poskytnou stejný „výkon“, ale budou mít jednu obrovsky nespornou výhodu. Nebudou totiž v takovém rozsahu zatěžovat okolí, nabořovat přírodní ekosystémy. Obrovské státní investice bude nutné investovat na průzkumy, zjišťování. Např. sluneční energii jsme se naučili již využívat na rozmanité potřeby. To nejdůležitější, co nám Slunce poskytuje je světlo a teplo nepostradatelné pro život na naší obývané planetě. Proč jsme již sluneční energii začali využívat na jiné potřeby? Odpověď je prostá a jednoduchá. Proč bychom nevyužívali něco, co nám ušetří? To je ten hlavní důvod. Jízda autem poháněným sluneční energií není zdaleka tak pohodlná, rychlá, možnost tu však existuje. Automobil je však pro mnohé zatím nedostupný zejména svojí cenovou kategorií. Možnosti jsou tu však mnohem zajímavější a přijatelnější. Běžné solární panely na střeše rodinného domu. Jistě nejsou nejlevnější, energii však ušetří. Dnes již se staví spousta rodinných „ekologicky šetrných“ domů. Hlavní důvod, proč je lidé kupují, jsou relativně nízké náklady na pozdější provoz domácnosti. Jelikož automobilová doprava neustále roste a ropa nám pomalu dochází, vědci se snaží objevit jinou surovinu pro pohon motorových vozidel. Uvidíme, možná to posune cestování na úplně jinou úroveň. Třeba i k lepšímu. „Rozmach ekonomiky vedl k tomu, že výrobou stále nových a téměř dokonalých náhražek rostou škody působené na přírodě tempem, jež následný ekonomický růst staví do stále nevýhodnější pozice. Začíná být zjevné, že námi vytvářené umělé bohatství nás nikdy neučiní natolik bohatými, abychom s jeho pomocí mohli kompenzovat škody, jež naše ekonomické aktivity působí na kapitálu přírodním“.¹⁰ Příroda sama o sobě má obrovskou nevyčísitelnou hodnotu. Člověk, pokud přijde unavený z práce, musí si odpočinout, načerpat nové síly, zregenerovat se. Příroda se regeneruje neustále. Zatím to zvládala zcela sama, člověk ji však v regeneraci začal podstatně omezovat. „Hodnoty jsou jevy lidského prostředí (tj. přírodní, umělé výtvoři nebo ideje), tvořící základní blaha určité sociální skupiny. Každá společnost a

každá sociální skupina si vytváří vlastní hierarchii hodnot, v níž se koncentrují její základní zájmy. Přijatá soustava hodnot určuje základní světonázorovou orientaci skupin i jednotlivců... Teorie hodnot vznikla v bádenské škole novokantovců, která byla nejvýznamnějším směrem německé buržoazní filosofie na přelomu 19. a 20. století. Jejím hlavním představitelem byl W. Windelband“.¹¹

„Udržování produktivity přírody je drahé, ale zřekneme-li se této péče, bude to ještě dražší,“ upozorňuje německý ekonom Hans Immler. „Co dnes přírodě nedáme sami a dobrovolně, vezme si zítra od nás násilím. Pokud jí její práci, kterou využíváme, nezaplatíme, přestane pro nás pracovat a své síly obrátí proti nám“.¹² Ekologické škody podstatně rozšiřují pojetí „užitkové hodnoty“, vedou ke změně celkového pohledu na svět. Klady a záporny se tímto začínají mísit a opravdu těžké rozpoznat, co vlastně konáme dobře a co ne. Zda-li přírodě ubližujeme, či ne. V ekonomice, ukazatelích je těžké to rozpoznat. Musíme si pomoci statistikou, čísly. Je však nutné vědět jaká čísla na to můžeme využít. Produkce ekonomických externalit je obrovsky nebezpečná, je nutné rostoucí produkci brát v úvahu v ekonomických teoriích.

Ekonomika je však věc více než zajímavá. „...ekonomická teorie musí nejprve nějakým způsobem vyjádřit přímo ve svých indikátorech podstatnou odlišnost mezi uměle vytvořeným bohatstvím a bohatstvím, jež zde bylo a je zcela bez našeho přičinění a často spíše jemu navzdory. Bez tohoto rozlišení budou nadále naše statistiky registrovat jako čistý zisk to, co je ve skutečnosti čistou ztrátou, protože to ubírá přírodě na jejích produktivních schopnostech a přibližuje okamžik, kdy pro nás přestane pracovat s takovou ochotou, s jakou to činila doposud“.¹³

Související problémy, možnosti řešení

Pokud se podíváme na stále přibývajících a neutuchajících globálních problémů, ekologické potíže, je třeba se pokusit najít jejich příčinu. Přitom objevit tuto příčinu co nejpřesněji, abychom s ní mohli pracovat a vynést nějaké závěry, které nám můžou pomoci k dalšímu bádání. Příroda se samozřejmě také vyvíjí, otázkou tedy zůstává, do jaké míry ji člověk ovlivňuje a omezuje? Nad tím teď nebudeme bádát, nám stačí poznání, že člověk skutečně přírodu ovlivňuje. To je téměř nezpochybnitelné. Stačí se podívat na výstavbu pozemních komunikací a námi obývaných domů. Tím bereme části

přírody její svobodu. Zvířatům zmenšujeme teritorium, vystavujeme je stále většímu nebezpečí.

Jedním z kořenů, možná i tím největším, který vede ke globálním problémům je lidská etika. Geologických období jsme měli na naší planetě vícero. Byly to i období, kdy zde žili mikroorganismy, bakterie, ne člověk. Hlavním činitelem, který ovlivňoval pohyb, posun na planetě zajisté nebyl člověk. Zprvu to byly jakési „síly“ možná spolu s přírodou. Ať již to bylo cokoliv, člověk pokud neexistoval nemohl mít žádný vliv na formování planety. Situace se však rapidně změnila. Zejména s příchodem lidstva na tento svět. „...rozhodujícím faktorem pro tvárnost Země se stává člověk, který se současně od přírody stále více odděluje. Proto musíme toto období chápat jako samostatnou geologickou éru, kvintér, česky pětihoří“.¹⁴ Kdy začaly a skončily čtvrtohory se můžeme pouze dohadovat, pevně stanovit hranici není možné. Věda si tyto části vývoje pojmenovala po svém, tyto údaje nejsou pro nás nezbytně nutné a potřebné. S tím, že člověk se od přírody neustále odděluje, nemusíme nezbytně souhlasit. Člověk však tvárnost planety ovlivňuje, jeho chování je velmi silně založeno právě na jeho etice. Není to však pouze lidská etika, tu přece ovlivňuje spousta dalších okolností. Hlavním motivem, je to, že člověk se snaží neustále objevovat nové poznatky, zejména ve vědě. „...prapříčinou je věda. Pouze ta umožňuje rozvinutí všech výrob, stejně jako podmínila rozvoj medicíny, zemědělství a tím rozvoj lidstva do dnešních počtů. Budeme tedy bojovat proti vědě? Těžko, a i když se o to někteří snaží, nic to nepomůže. Ostatně bojovat proti vědě, je boj proti sobě samému, je to nesmyslné. Vtírá se také otázka, zda vůbec máme právo bojovat proti celému vývoji pětihoří“.¹⁵ Mozek nám byl dán k přemýšlení, jehož beze zbytku využíváme. Určitě je to dobře, jinak bychom pravděpodobně obývali tuto planetu zcela jiným způsobem, jestli vůbec. Jak dlouho lidský život na planetě vydrží nelze odhadnout. Variant je určitě více. Zda-li lidstvo zahubí nějaká přírodní katastrofa nebo se dokážeme rychleji zničit zcela sami, např. atomovými nebo jinými zbraněmi, visí ve hvězdách. Konec může být také úplně jiný, může přijít třeba již zítra nebo za tisíce let. Neustále tak žijeme v očekávání a nejistotě, aniž si to sami uvědomujeme.

Někdo může tedy říct: „Proč bychom se měli snažit omezovat znečišťování, více myslet na přírodní ekosystémy, když vlastně nemáme záruku, že tyto skutky povedou k celkovému prospěchu, užítku lidstva“. Vždyť přece, co nám příroda nabízí si

vezměme. Je to přece k našemu užitku a navíc téměř zdarma. Tahle otázka se dotýká zejména již zmíněné etiky a s ní spojených komplikací. „Etika bude vždy stavěna před protichůdností. Zákon může bránit uplatnění sankcí ve prospěch životního prostředí bez důkazu špatného konání, zatímco věda bude poskytovat informace o tom, že se ekologicky škodlivá činnost (požadovaný důkaz) uskuteční, bude příliš pozdě na záchranu ekosystému. A zajisté ochrana přírody často nebude ekonomicky přínosná ani pro privátní sektor ani pro vládu“.¹⁶ Jsme rozdílní a každý by se zachoval jinak. Neměli bychom to mít nikomu za zlé. Všeobecně v naší civilizaci již začíná převažovat názor, abychom přírodu využívali ke svému prospěchu, ne však aby nám pouze sloužila co nejlépe k získání peněžního kapitálu, co nejrychleji. Je třeba tudíž přírodě něco dávat, ne si pouze od ní brát. U některých lidí prostě převažují hodnoty materiální a je jim jedno, za jakých okolností jich dosáhnou. V tomto směru můžeme být alespoň trochu rádi za právní normy na naší planetě. Neustále se nám nelíbí a máme k nim připomínky. Bez nich si však současné soužití takové masy lidí na Zemi nelze vůbec představit. To, že právní normy nejsou zcela a striktně dodržovány je doposud věc pro nás méně podstatná.

Lidská povaha je nevyzpytatelná, při našem každodenním rozhodování nás ovlivňuje spousta maličkostí, kterým ani nepřikládáme důležitost. Tak jak se postupně mění naše Modrá planeta, tak se s ní mění také všeobecně uznávané hodnoty. Žije se mnohem více ve stresu, než před 100 lety. Hodnoty jako zdraví, rodina velmi rychle mizí a nahrazují je peníze a kariéra. S tímto se samozřejmě mění i naše etika. A to dost podstatně. Postoj a uznávání hodnoty přírody je na každém z nás. Doufejme, že ať se rozhodneme jakkoliv, nebudeme toho muset naše populace zpětně litovat a bude to alespoň částečně správné rozhodnutí.

„...jediná cesta, jak skončit s ničením přírody i současného životního prostředí, je drastické omezení, ne-li vymizení lidské společnosti“.¹⁷

Alespoň částečné řešení problému týkající ho se, jak trvale udržitelného rozvoje, tak globálního znečišťování přírodních ekosystémů, bude jistě velmi obtížné ne však nemožné. V úvodu jsem uvedl, že každý musí začít tuto potíž řešit nejprve u sebe, potom zde existují další možnosti. Člověk jako jedinec v této otázce zmůže jen málo, pokud se však vytvoří skupina s obdobnými názory na tuto problematiku, šance na úspěch je daleko větší. V tomto případě, aby skupina měla vůbec nějaký podstatný

význam, však připadá v úvahu založení nadnárodní organizace. „...mezinárodní organizace, podobná například Greenpeace, ale nikoliv tak anarchistická. Měla by to být organizace oficiální, uznávaná vládami, v jejichž zemích bude působit. Jejím hlavním posláním má být vyhledávání problémů v životním prostředí a upozorňování na ně tam, odkud by mohly být řešeny, ...je nutné, aby taková organizace vznikla, čím dříve, tím lépe, neboť čas neúprosně běží a pětihoří, jako doba zániku lidstva, jsou obdobím nejenom krutým, ale také velice krátkým...“¹⁸ Dále bych v této práci rád uvedl odkaz na velmi zajímavý výzkum o postojích veřejnosti k životnímu prostředí, který proběhl na konci roku 1991. Výzkum prováděl Institut pro výzkum veřejného mínění spolu s konsorciem Factum.¹⁹

„Blížíme se tedy křižovatce – pokud jsme ji už neminuli – kdy je nezbytné důsledně přehodnotit celý dosavadní vývoj lidské civilizace, který je zřejmě dlouhodobě neudržitelný, neboť směřuje jednak k eskalaci sociálního napětí ve světě, jehož důsledkem může být obrovská vlna násilí, jednak k destrukci životního prostředí a planetárním měřítku, se zničujícími důsledky nejen pro člověka, ale i pro jiné živé organizmy. Vědomí nezbytnosti zásadních – i když nepochybně velmi diferencovaných – změn se postupně prosazuje ve všech částech světa, přestože bezprostřední motivy jsou značně rozmanité.“²⁰

V této práci jsem se pokusil rozpracovat téma udržitelného rozvoje a některých problému spojených s ním. Je těžké hodnotit minulost záporně. Pokud se např. podíváme do 20. století. Pokrok ve vědě a technice byl opravdu udivující. Asi to tak skutečně má být. Svět musí rychlostí, která se neustále zvětšuje, kráčet dopředu. Možná je to z toho důvodu, abychom měli být na co pyšní. Budoucnost ukáže, minulost již potvrdila.

Poznámky:

¹ KELLER, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha: G plus G, 1996, s. 5.

² KELLER, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha: G plus G, 1996, s. 5.

³ KELLER, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha: G plus G, 1996, s. 6.

⁴ KELLER, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha: G plus G, 1996, s. 7.

- ⁵ Kolektiv autorů. *Malý sociologický slovník*. Praha: Svoboda, 1970, s. 71.
- ⁶ KELLER, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha: G plus G, 1996, s. 15.
- ⁷ KELLER, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha: G plus G, 1996, s. 17.
- ⁸ KELLER, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha: G plus G, 1996, s. 17.
- ⁹ KELLER, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha: G plus G, 1996, s. 22.
- ¹⁰ KELLER, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha: G plus G, 1996, s. 25.
- ¹¹ Kolektiv autorů. *Malý sociologický slovník*. Praha: Svoboda, 1970, s. 106.
- ¹² KELLER, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha: G plus G, 1996, s. 26.
- ¹³ KELLER, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha: G plus G, 1996, s. 28.
- ¹⁴ Kolektiv autorů. *Lidské hodnoty a trvale udržitelný způsob života*. Sborník přednášek. Olomouc: vydáno ve spolupráci s Katedrou ekologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého, 1993, str. 7.
- ¹⁵ Kolektiv autorů. *Lidské hodnoty a trvale udržitelný způsob života*. Sborník přednášek. Olomouc: vydáno ve spolupráci s Katedrou ekologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého, 1993, str. 8.
- ¹⁶ Kolektiv autorů. *Lidské hodnoty a trvale udržitelný způsob života*. Sborník přednášek. Olomouc: vydáno ve spolupráci s Katedrou ekologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého, 1993, str. 33.
- ¹⁷ Kolektiv autorů. *Lidské hodnoty a trvale udržitelný způsob života*. Sborník přednášek. Olomouc: vydáno ve spolupráci s Katedrou ekologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého, 1993, str. 9.
- ¹⁸ Kolektiv autorů. *Lidské hodnoty a trvale udržitelný způsob života*. Sborník přednášek. Olomouc: vydáno ve spolupráci s Katedrou ekologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého, 1993, str. 12-13.
- ¹⁹ Kolektiv autorů. *Lidské hodnoty a trvale udržitelný způsob života*. Sborník přednášek. Olomouc: vydáno ve spolupráci s Katedrou ekologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého, 1993, Postoje veřejnosti k životnímu prostředí, str. 79-90.

²⁰ Kolektiv autorů. *Lidské hodnoty a trvale udržitelný způsob života*. Sborník přednášek. Olomouc: vydáno ve spolupráci s Katedrou ekologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého, 1993, str. 92.

4 0 Mikroregionu Ivančicko

Mikroregion zahrnuje osm obcí a tři města: Čučice, Dolní Kounice, Hlínu, Ivančice, Ketkovice, Mělčany, Moravské Bránice, Neslovice, Novou Ves, Nové Bránice a Oslavany. Nachází se jihozápadně od Brna.

Charakteristiky Mikroregionu Ivančicko

Základní charakteristiky území Mikroregionu, ekonomická základna, komplexní fyzickogeografická charakteristika a potenciál cestovního ruchu.

Poloha

Obce sdružené v mikroregionu tvoří protáhlé území od severozápadu k jihovýchodu v jihozápadní části okresu Brno-venkov.

4.1 Základní charakteristika

Podíl území mikroregionu Ivančicko na celkové výměře okresu Brno-venkov činí 11,3 %. V počtu obyvatel je mikroregion zastoupen 13,1 % na veškerém obyvatelstvu okresu. Hustota obyvatel převyšuje okresní průměr hodnotou 168 obyv./km² (průměr okresu je 145,5). Vývoj počtu obyvatel má výrazně sestupnou tendenci. Jsou však výjimky - Ivančice mají o 2 000 obyvatel více, než v roce 1970. Malé přírůstky mají i Oslavany, Neslovice a Nové Bránice.

4.2 Ekonomická základna

Průmyslová výroba má v mikroregionu svou tradici. V Ivančicích je to textilní průmysl, který v současnosti reprezentují Lanatex, Retex a Ekotex, strojírenství je zastoupeno v Oslavanech Strojírnou Oslavany a Neumeyer ČR. Podstatnou roli v mikroregionu hraje i zemědělství, které má k dispozici velké plochy orné půdy a také se zde prosazují plochy vinic a zahrad. Pěstují se obiloviny, technické plodiny, kukuřice, brambory a také vinná réva, zelenina a ovoce. Živočišná výroba se zabývá chovem skotu, vepřů a drůbeže. Dopravní obsluhu zajišťuje jednak železnice, která se v Moravských Bránicích větví. Jeden směr pokračuje na Moravský Krumlov a druhá

větev odbočuje na Ivančice a Oslavany. Od Brna směřuje do mikroregionu silnic II. třídy č. 152, která pokračuje z Ivančic na Oslavany jako 11/393, na kterou navazuje 11/394 na Neslovice. Kromě těchto komunikací existují v území ještě silnice nižších tříd.

4.3 Fyzickogeografická charakteristika

Jde o rozsáhlejší, krajinářsky, kulturně i hospodářsky velmi zajímavý mikroregion ležící v jihozápadní části okresu Brno-venkov. Jeho osu tvoří údolí střední části řeky Jihlavy a do ní přitékající dolní části řek Oslavy a Rokytne. Mikroregion obsahuje tři přitažlivá historická města, rozsáhlé, romantické, tradičně tramsky využívané chráněné území soutoku kaňonů Oslavy a Chvojnice, těžbou pozměněnou krajinu v okolí Oslavan, rozměrné plochy úrodné orné půdy i listnatých lesů Bobravské vrchoviny a vinohrady na svazích kolem Dolních Kounic.

4.4 Reliéf

Reliéf území je charakterizován členitou plochou pahorkatinou, mírně se k severozápadu zvedající, s výrazně zahloubenými kaňony jmenovaných tří řek. Území má výškovou členitost 30 - 130 m, v zaříznutých údolích až 200 m. Typická nadmořská výška území je mezi 200 - 380 m n.m. Nejvyšší nadmořské výšky dosahuje území kótou v severní části k.ú. Ketkovice (479,7 m n.m), nejnižší bod území leží na řece Jihlavě (cca 190 m n.m).

4.5 Geologicko — pedologické podmínky

Základ území tvoří v západní části kyselá bítešské ortoruly. Na plošinách převládají neogenní sedimenty - jíly, písky, štěrky, místy pevněji stmelené a v různé míře vápnité, kryté pleistocenními terasovými štěrkopísky a sprašemi. Pod Ivančicemi řeka Jihlava proráží hřeben

Bobravské vrchoviny s výchozy tvrdých granodioritů Brněnského masivu. Na těchto podkladech se na vyšších západních okrajích území nejčastěji vytvořily kyselá kambizemě typické nasycené s hnědozeměmi na spraších a sprašových hlínách, na ploché jihovýchodní části území černozemě na spraších, ve sníženinách typické černice. V plochých zamokřených depresích vzácný výskyt slatin.

4.6 Klimatické podmínky

Dle Quitta leží území v teplé oblasti T 4 (nejteplejší v ČR) s přechodem do T 2. Srážky klesají k východu, kde se projevuje srážkový stín Českomoravské vrchoviny a celkově jde o nejsušší území na Moravě. Teploty kolísají od 8,5 °C do 9,3 °C, srážky od 530 mm do 495 mm. Výskyt přivalových dešťů při častém jihovýchodním proudění. Významné západní a jihovýchodní větry působí letní sucho a bouřky a v předjaří silnou větrnou erozi.

4.7 Hydrologické podmínky

Celé území mikroregionu náleží do hlavního povodí řeky Moravy, dílčího povodí Dyje. Osu území tvoří řeka Jihlava. Jižní část území odvodňuje řeka Rokytná a severní řeka Oslava, které ústí do Jihlavy v Ivančicích pod historicky významným vrcholem Réna. Významnější přítoky v mikroregionu má Oslava levostrannou Chvojnicí a Balinku s Ketkovickým potokem a Jihlava Martálku pod Ivančicemi. Na území mikroregionu se nachází jen velmi málo umělých vodních nádrží, prakticky jen odkalovací nádrž v Oslavanech a blízko ní malá rybochovná, drobné nádržky pod elektrárnou tamtéž, dvě obtokové nádrže před soutokem s Jihlavou, čtyři obtokové nádrže a soustava sádek na Jihlavě pod Řeznovicemi a tři drobné obecní nádržky v Moravských Bránicích. Žádné z těchto nádrží (s výjimkou větší u Řeznovic) nemají rekreační význam, některé z nich jsou rybochovné. Vedle všech řek je rybářsky využíváno i několik odstavných a slepých ramen těchto toků.

4.8 Biogeografická diferenciac

Dle biogeografického členění ČR (CULEK a kol. 1996) náleží prakticky celý mikroregion bioregionu č. 1.23. Jevišovického. Potenciálně se zde vyskytují dubohabřiny, s ostrovy teplomilných i sípákových doubrav, dnes zachované částečně (promíšené s kulturními bory) a v nižších polohách již prakticky nahrazené akátinami. Typičtí zástupci xerofytní flóry jsou kavyl vláskovitý, koniklec velkokvětý, ostřice nízká a drobná, hvězdnice zlatohlávek, višev křovitá, a řada druhů divizen. V dubohabřinách, typických pro vyšší část území převládají druhy hercynských listnatých lesů, obohacené o druhy alpidských podhůří, jako dymnivka plná, ostřice chlupatá, zapalice žlutouchovitá a brambořík nachový.

Fauna je bohatá zejména na hmyz (kudlanka nábožná, pakudlanka jižní, pestrokřídlec podražcový, otakárek feniklový, otakárek ovocný) ptačí druhy (linduška

úhorní, strakapoud jižní cvrčilka slavíková, ťuhýk rudohlavý), ještěrka zelená. Řeka Jihlava po soutek s řekou Oslavou v Ivančicích náleží do pstruhového až lipanového pásma. Ostatní tekoucí vody náleží do parmového pásma s prvky pásma cejnového s postupně se zlepšující rybí osádkou.

4.9 Aktuální stav krajiny a její využití

Území Mikroregionu Ivančicko je v zásadě osídleno od neolitu, což dokazují četná naleziště zejména na Réně a v moravskokrumlovském lese. Na plošinách jeho území převládají agrocenózy (orná půda, sady, vinice), přerušované jen akátovými remízky a topolovými větrolamy. V minulosti byla řada hodnotných krajinných detailů (liniových porostů, lad a drobných lesíků) zorněna a zachována jen v nečetných okrajových svažitéjších, či jinak hůře dostupných lokalitách. Významné lesní komplexy představuje zalesněný, od severu k jihu směřovaný hřeben Bobravské vrchoviny náležející v severní části do přírodního parku Bobrava, jižní část je pak využita jako velkoplošná obora. Poměrně rozlehlé lesy se nacházejí i na svazích údolí Oslavy, Chvojnice a Ketkovického potoka severně od Oslavan. Většina těchto porostů má přirozenou druhovou skladbu. Západní okraj mikroregionu zasahuje i do přírodního parku Střední Pojhlaví.

Krajinářsky nejhodnotnější části mikroregionu představuje jednoznačně údolí tří jmenovaných řek. Zde se také nachází většina zvláště chráněných území mikroregionu. Většinou jde o skalní útvary různého původu s vyvinutými společenstvy skalních stepí a lesostepí (Budkovický potok na Rokytne, Pekárka, Nad řekami a Komářina na Jihlavce a rozsáhlá rezervace Údolí Oslavy a Chvojnice). Zajímavé jsou i drobné botanické lokality teplomilné květeny Bouchal u Ivančic, Patočkova hora u Neslovic a paleontologická lokalita Rybičková skála tamtéž.

4.10 Hodnocení životního prostředí

Základ kvalitního životního prostředí území je v poměrně stabilních, z větší části přirozených lesích hřebene Bobravské vrchoviny a kaňonů řek. Intenzivní zemědělství s řadou doprovodných negativ, zejména dosud příliš rozsáhlými zemědělskými pozemky ohroženými vodní a větrnou erozí se projevuje zejména na rozsáhlých plochách orné půdy. Čistota vod má zlepšující tendenci. Velké průmyslové zdroje znečištění v území chybí. V důsledku ukončení těžby černého uhlí v Rosicko - Oslavanské pánvi je

postupně rekultivována i krajina hald u Oslavan i důsledky znečištění ovzduší způsobené spalováním tohoto uhlí v oslavanské elektrárně.

Lokalita, ve které se nachází ložisko bentonitu se nachází u kopce Réna, jižně od Ivančic. V minulosti zde probíhala těžba avšak jen krátkou dobu a ložisko není zcela vyčerpané. Po těžbě však nedošlo k rekultivaci a oblast zaplavily náletové dřeviny a byliny. Příroda se zde vypořádala se svým znovuoobením velmi dobře, situace zde není tak vážná, jak tomu bylo a je v jiných oblastech postižených povrchovou těžbou, jakými jsou například ostravsko nebo severní Čechy. Naneštěstí se nad touto oblastí opět vznáší stín nejistoty spjatý s další možnou těžbou.

4.11 Potenciál cestovního ruchu

Mikroregion má mnoho co nabídnout jak po přírodní, tak i po kulturní stránce. Z přírodního hlediska jsou turistickým zážitkem kaňony všech tří řek, přičemž nejvyšších hodnot dosahuje v tradiční trampské Krajině pod hradem Levnov na soutoku Chvojnice a Oslavy, ale i pod slepencovými útesy a stepmi v Budkovicích a Hrubšicích. Významné stavební a kulturní památky, jakož i vinařské i jiné slavnosti nabízejí všechna tři města mikroregionu. Znamé a turisticky přitažlivé je zejména město Moravský Krumlov s Muchovou Slovanskou epopejí v zámku a přilehlé skalnaté údolí Rokytne. Z mimoměstských památek lze jmenovat unikátní centrální románský kostel v Řeznovicích a renesanční zámek v Hrubšicích. Ploché náhorní území může ve vazbě na širší okolí dobře sloužit zejména nenáročným cykloturistice. Všechny jmenované řeky jsou za vhodného stavu vody dobře sjízdné.

5 Bentonit

Bentonit je jílová hornina s převládajícím obsahem minerálů skupiny smektitů, nejčastěji montmorillonitu, méně beidellitu, saponitu aj. Jednotlivé minerály se liší strukturou, chemickým složením a vazbou kationtů na výměnných pozicích (hlavně Na^+ , Ca^{2+}). Společná je jejich odolnost vysokým teplotám, schopnost dispergovat vodu a schopnost sorbování kationtů a organických látek z roztoků.

Světové zásoby a zdroje bentonitu nejsou uváděny.

Světová těžba: 10,0 mil. t (2002), 10,2 mil. t (2003), 10,5 mil. t (2004).

Těžba (r. 2004): USA (4060 tis. t)

Řecko (950 tis. t)

Turecko (850 tis. t)

Rusko (750 tis. t)

Itálie (500 tis. t)

...

Česká republika (201 tis. t)

Použití: díky svým specifickým vlastnostem se bentonity využívají jako pojiva, suspenze a sorbenty. Hlavní použití bentonitových suspenzí je ve vrtání jako přídavek do výplachů (natrifikovaný montmorillonit), dále pak ve stavebnictví a při výrobě barev a laků. Jako pojivo odlévacích forem se používá ve slévárenství. V některých zemích se bentonity užívají při peletizaci železných rud. Vápenaté bentonity jsou filtrační materiál, používaný především v petrochemii a potravinářství. Vedlejší použití je v zemědělství.

6 Články z regionálního čtrnáctideníku Zrcadlo

V této části bych rád, na příkladu článků z regionálního čtrnáctidenníku, vyjádřil mínění veřejnosti, co se týče otázek těžby bentonitu v Ivančicích spolu s obranou ze strany města, v podobě vyjádření Ivančického starosty MUDr. Vojtěcha Adama. V člancích je mimo jiné uvedena také petice proti těžbě v lokalitě Réna, která byla vytvořena pod záštitou místního občanského sdružení Marsilka. Je zde také uveden počet lidí, kteří se pod tuto petici podepsali. Tuto petici bych chtěl tedy použít jako ukázkou veřejného mínění občanů v Mikroregionu.

07. 03. 2008 Rubrika: Reakce, názory, polemiky

Pohádky ovčí babičky a bentonit

O odpisu ložiska bentonitu jsem jednal i na Ministerstvu průmyslu. Tento odpis byl zmařen svévolným jednáním starosty Ivančic Vojtěcha Adama, který k tomuto nebyl pověřen zastupitelstvem ani radními. Jediným telefonátem celé jednání o odpisu ukončil.

Veškerá dokumentace na odpis ložiska z hlediska geologického a ekonomického byla dojednána s geologem, který si byl situaci prohlédnout a zdokumentovat. Poznamenal při obhlídce, že případná těžba je geologický marasmus a že fotodokumentaci využije ve svých pracích jako odstrašující případ. Vypracování přislíbil provést zdarma. O odpis by oficiálně požádal Odbor životního prostředí města Ivančic. Tento problém už mohl být za námi. Moje odpověď na zmaření tohoto jednání bylo okamžité odstoupení ze všech funkcí i z pozice radního ve Městě Ivančice, a pokud Vančáci ve svém čele chtějí mít takovéto lidi, nehnu pro ně ani malíčkem. Byl jsem do svého odstoupení radním.

Ing. Martinek Petr

21. 03. 2008 Rubrika: Reakce, názory, polemiky

Ping pong aneb o totální ztrátě paměti

Na absolutní nepravdy (vyhýbám se daleko expresivnějšímu výrazu), které píše v posledním čísle Zrcadla ing. Martínek o odpisu ložiska bentonitu, nebudu reagovat. Stolní tenis je krásná hra, pokud se hraje podle pravidel na stole. Pokud se ovšem jedná o mediální „výměnu“ názorů, je to neefektivní a nakonec i únavné.

Pan ing. Martínek zřejmě dále žije v zajetí svých představ a dodnes, a je to už čtyři roky, některé věci stále naprosto nechápe. Obviňovat mě z toho, že nebýt jediného telefonátu, mohlo být ložisko výhradního ložiska vyhrazeného nerostu v roce 2003 odepsáno, je naprosto směšné. Ano, je to všechno záležitost stará nejméně čtyři roky a to ovšem autor zapomněl zdůraznit. Pan ing. Martínek abdikoval z rady města v lednu 2004 a tenkrát nebyl důvodem mého napadení telefonát jako dnes, ale dokonce korespondence. Všechno bylo tenkrát i podrobně medializováno, včetně stanoviska

rady, která konstatovala, že ing. Martínek po celou dobu, co byl radním do ledna 2004, nepřinesl kromě vychloubačných řečí jediný důkaz, že by to podle báňské legislativy skutečně šlo.

Už tehdy ve svém abdikčním dopise uvedl, že - cituji: „nebude si užírat zdraví pro blbost jiných a naopak si bude pěstovat vlastní sebeúctu“ - konec citátu. A pro Vančáky nehne prstem od ledna roku 2004, takže nic nového... konec komentáře. Pro ty, které by tato historie zajímala, jsou všechny materiály k dispozici na radnici. Odkazují i na zápis z prvního jednání zastupitelstva města v roce 2004.

Současný stav kolem bentonitu je takový, že v podstatě od ledna 2004, kdy zastupitelstvo města stanovilo podmínky pro eventuální dotěžení ložiska, není nic nového. Firma předložila v průběhu doby několik návrhů smluv, které však byly vždycky odmítnuty, protože nespĺňovaly stanovené požadavky. Až firma, vlastníci těžební práva, předloží další, bude se o něm znovu jednat.

A poslední poznámka. Čtyři roky nebyl bentonit téma, protože, jak jsem už uvedl, není nic nového. Spouštěcím mechanismem této málo smysluplné diskuse je záměr rekonstrukce parku na Réně, který s těžbou nikterak nesouvisí.

Věřím ve vítězství zdravého rozumu a jsem přesvědčen, že obnova parku bude postupně pokračovat.

MUDr. Vojtěch Adam, starosta

04. 04. 2008 Rubrika: Reakce, názory, polemiky

Zpráva o stavu bentonitu aneb jak dlouho ještě si nechají občané Ivančic lhát od vedení města

Se souhlasem ing. Martinka uvádím doslovnou citaci z dopisu ze dne 19. května 2003, který má s dalšími písemnostmi od bývalého ministra průmyslu a obchodu ing. Urbana: „Závěrem uvádím, vážený pane ministře, že obsah Vámi zaslaného dopisu byl rovněž projednán se starostou města Ivančice MUDr. Vojtěchem Adamem. Dle jeho sdělení má město zájem na pokračování těžební činnosti. V současné době jedná s novým zájemcem o těžbu bentonitu, zejména o podmínkách pro dotěžení ložiska a

následnou sanaci a rekultivaci těžbou dotčených pozemků (viz záznam o telefonickém rozhovoru - příloha č. 3 a písemné stanovisko starosty - příloha č. 4).“

K tomu si dovolím jen krátký komentář. Ani stokrát opakovaná lež se nestane pravdou, přesto nepochybuji, že se stále najde dost lidí, kteří raději dál budou věřit lži.

Odkaz na zápis z jednání zastupitelstva v roce 2004 je tedy naprosto zbytečný, přesto stojí za to si jej v souvislosti s výše uvedeným přečíst. Zastupitelstvo města tehdy pod hrozbou vyvlastnění dotčených pozemků schválilo toto usnesení: Zastupitelstvo schvaluje záměr uzavření nájemní smlouvy k pozemkům pro těžbu bentonitu za předpokladu zajištění budoucích pohledávek města zástavním právem ze strany společnosti Bentex Bohemia. O tom, že k vyvlastnění pozemků nakonec nedošlo, se z taktických důvodů mlčí. Mnohem závažnější je však skutečnost, že vedení města v současné době jedná o zajištění budoucích pohledávek finanční částkou, k čemuž podle tohoto usnesení nemá souhlas zastupitelstva. Zastupitelstvo města by tedy mělo toto své usnesení revokovat.

Odpis ložiska byl možný v roce 2003 a je samozřejmě reálný i v současnosti. Podle zákona může o odpis ložiska požádat organizace vlastníci těžební práva nebo orgán státní správy na úseku životního prostředí.

Ložisko je možno odepsat

- a) - jde-li o zásoby části výhradního ložiska, jejichž vydobytí není hospodářsky účelné,
- b) - jde-li o zásoby, jejichž dobývání by ohrozilo zákonem chráněné zájmy, zejména ochranu životního prostředí a význam ochrany převyšuje zájem na vydobytí těchto zásob.

Pro oba dva důvody existuje dost argumentů. S podrobnou zprávou hodláme v nejbližší době seznámit zastupitelstvo a poté i všechny občany města, takže tady jen několik informací.

Jako příklad k prvnímu bodu lze uvést, že před samotnou těžbou je nutno odstranit více než tři sta tisíc kubíků zeminy, pod níž se bentonit nachází. Jenom propočet nákladů na tuto skrývku se pohybuje okolo šedesáti milionů korun. Protože prakticky stejný objem zeminy bude nutné vrátit zpět, zcela logicky pak náklady na

rekultivaci budou přibližně ve stejné výši. Požadovat po firmě zajištění ve výši zhruba čtyř milionů se pak jeví celkem úsměvné.

Ochrana životního prostředí je podle zákona na ochranu přírody a krajiny již několik let veřejným zájmem. Tento zákon rovněž ukládá firmě povinnost zajistit předem průzkum dotčených pozemků a hodnocení vlivu zamýšleného zásahu na životní prostředí. Že se na Réně vyskytuje hned několik chráněných druhů rostlin a živočichů, vědí všichni, kdo chtějí vědět. Průzkum by měl být proveden ještě před uzavřením nájemní smlouvy, aby se předešlo možným nárokům firmy Bentex plynoucím z podpisu smlouvy. Pokud by přece jenom k podpisu nájemní smlouvy došlo, naše občanské sdružení je připraveno v rámci správního řízení prokázat, že zájem ochrany přírody v tomto případě je vyšší než zájem těžby.

Existuje i možnost „rychlého a jednoduchého“ odpisu ložiska. Firma Bentex může za úhradu převést těžební práva zpět na město a o odpis by pak požádalo město Ivančice.

Na závěr si dovolím ještě jednu poznámku. V minulosti nás pan starosta několikrát obvinil z pokusu o zablokování obnovy parku na Réně při územním řízení. V současné době je územní rozhodnutí na obnovu parku vydáno a nabylo právní moci - bez komentáře.

I já věřím, že zdravý rozum v tomto případě zvítězí a osobní ambice ustoupí opravdovému zájmu města. Tím není těžba bentonitu a devastace parku v blízké či vzdálené budoucnosti. Je to odpis ložiska a obnova celého lesoparku v nejbližší možné době.

Petr Husár, předseda Občanského sdružení Marsilka

20. 03. 2009 Rubrika Zprávy z regionu

Bentonit opět předmětem svárů

//Ivančice/ Firma Bentex Bohemia, která vlastní těžební práva na ložisko bentonitu v Ivančicích, učinila městu nabídku pronájmu pozemků za účelem těžby. V této nabídce firma splnila všechny podmínky, které si město v souvislosti s případnou

těžbou v minulosti dalo. Dokonce v některých bodech byla velkorysejší, než by bylo nutné.

Tato situace byla pro radní natolik závažná, že ji přenesli na zasedání zastupitelstva a před širokou veřejnost. Nešlo sice o okamžité schválení smlouvy a povolení těžby, ale i tak se otevřela bouřlivá debata o možných variantách.

V úvodu zasedání představitelé firmy Bentex Bohemia seznámili všechny přítomné se svým záměrem - těžít a za jakých podmínek.

„V této firmě došlo k významným organizačním a personálním změnám, ale také k posunu ve znění smlouvy, proto jsme povinni tuto záležitost hlavně s veřejností projednat. Uzavření smlouvy je sice v kompetenci rady města, přesto se obracíme na veřejnost. Dostali jsme i návrh od společnosti na eventuální vstup jako společníka s obchodním podílem v rozsahu 10 procent,“ sdělil starosta Vojtěch Adam.

Na něj reagoval zástupce firmy. „Jsme vlastníky těžebních práv a snažíme se s městem domluvit, za jakých podmínek v dané lokalitě těžít bentonit. Jedná se o nerost, který je státu. A stát prostřednictvím těžebních práv určuje dotyčného, aby nerost vytěžil. My se musíme domluvit s vlastníkem pozemků, což je město, na podmínkách užívání pozemku k těžbě a následné rekultivaci. Musíme jít dál a naše návrhy se objevily v návrhu smlouvy. Zřídili jsme ještě jeden rekultivační fond, který ze zákona musíme mít. A musí být zaplacen před zahájením těžby. Máme i jiné návrhy, jsme si vědomi toho, že zasáhneme do vašeho komfortu. Navrhujeme dávat 3 procenta ze zisku na sportovní, charitativní a jiné společenské záležitosti,“ informoval Martin Zvěřina, jednatel a majitel firmy Bentex Bohemia.

Na zastupitelstvu padlo hodně námitek z řad veřejnosti na případnou těžbu nerostu. Jednalo se o rekultivaci, deponii zeminy, nákladních autech, prašnosti, mostu a dalších záležitostech. Padala i silná slova o lhářích, kdo jím je nebo není, diskuze byla vášnivá a hlučná až příliš. Zástupci firmy ale dokázali všechny argumenty vysvětlit a zdůvodnit.

Společnost by byla schopna ložisko vytěžít za dva až čtyři roky. V lomu by měl být jeden pásový kolový nakladač, jeden buldozer, nákladní auta místních dopravců, čistící linka techniky a skladové hospodářství. Přesto zásadní otázkou pro zastupitele bylo, zda těžít či ne. Padla varianta odkoupení těžebních práv městem a zaplacení

ložiska státu. Tyto peníze by šly z rozpočtu města. Ložisko má v současnosti průměrnou hodnotu něco přes 41 milionů. Martin Zvěřina nesdělil, na kolik si cení těžební práva, ale šlo by o miliony korun. Nicméně město na to nemá a jeho problém by odkup stejně nevyřešil. Je to proto, že bentonit je pro ČR výhradní nerost a podléhá zvláštnímu režimu. Stát by kupříkladu mohl za rok po městu chtít, aby jako majitel práv začalo těžit.

Problém bentonit se před zastupitelstvem valí od roku 1992, kdy bylo ložisko otevřeno. Nebylo by proto nejlepší ložisko vytěžit a vytěžit také maximum z plánované rekultivace? Z vizualizací po rekultivaci je patrné, že by na místě lomu mohla být třeba vodní nádrž k rekreaci s lesoparkem. Do jaké míry jsou návrhy firmy Bentex Bohemia pro zastupitele a veřejnost vyhovující, ukáže další jednání.

03. 04. 2009 Rubrika: Reakce, názory, polemiky

Bentonit- mediální kampaň na podporu těžby nabírá obrátky

V minulém čísle Zrcadla jsme si mohli přečíst o nové nabídce firmy Bentex Bohemia městu Ivančice v souvislosti s těžbou bentonitu na Réně. Zkusme se podívat na tuto „velkorysou“ nabídku trošku podrobněji. Už jenom výše nájemného (2,5 milionů korun na šest let) vyvolává první pochybnosti.

Když si vypočítáte cenu na metr čtvereční pozemku za jeden rok, dostanete se na necelých šest korun. Přitom v původní smlouvě s první firmou byla cena sto korun za metr čtvereční plochy ložiska. Městu tak mělo nájemné vynést částku kolem třiceti milionů korun.

Firma dále navrhuje navýšit ze zákona zřizovaný rekultivační fond na dvojnásobek. Tato částka ale nebude zaplacená před zahájením těžby celá, jak je uvedeno v článku. Dodatečný fond bude splácen po 30 tisících korunách měsíčně. Pokud tedy svůj závazek firma skutečně dodrží, město bude mít po skončení těžby 2,6 milionů korun na rekultivaci plochy o rozloze více než sedm hektarů.. Pro porovnání, zda je to částka dostatečná: stejnou sumu stála obnova části parku, která proběhla v roce 2009 - na ploše necelého půl hektaru.

Zástupci firmy Bentex na jednání zastupitelstva uvedli, že městu nabízí deset procent ze zisku a že město by v případě těžby mohlo získat 15-20 mil. korun.

Bentonitu na Réně je přibližně 100 000 t, cena za tunu surového bentonitu se pohybuje v rozmezí 500-1000 Kč za tunu podle kvality. Nejvyšší možný hrubý výnos je tedy 100 mil. korun, ale podíl města se počítá z čistého zisku. Slibovanou částku by tak město mohlo obdržet pouze, pokud by firma měla nulové náklady a ještě bychom do ní museli počítat i nájemné a už zmiňovaný zákonný rekultivační fond. Také úhrada z vydobytých nerostů 7,5% je povinností ze zákona, firma tedy nabízí navíc pouhých 3% z čistého zisku.

Naše občanské sdružení má k dispozici propočet nákladů na skrývku, vlastní těžbu bentonitu a část nákladů na rekultivaci, která se týká jenom přesunu zeminy. Už jen tato suma pokrývá celý maximálně možný hrubý zisk. Do nákladů firmy je ale nutné počítat ještě další výdaje na konečnou podobu rekultivace, silniční a železniční dopravu, nájemné zaplacené městu, rekultivační fond a případné opravy mostu a komunikací. Z uvedených souvislostí je zřejmé, že nabídka firmy není zdaleka tak výhodná, jak na první pohled vypadá. O smluvním vztahu s firmou s.r.o. lze pak říct jedině: ani dokonale ošetřená nájemní smlouva nemůže zabránit tomu, aby firma v okamžiku pro ni nejvhodnějším prostě nezmizela a nezůstala po ní na Réně obrovská díra.

K případnému odkupu těžebních práv a odpisu ložiska jen několik poznámek. Firma Bentex získala těžební práva za necelých dvě stě padesát tisíc korun. Teoreticky může po městu požadovat miliony, ale pokud se zastupitelstvo rozhodne, že těžit nechce a pozemky firmě nepronajme, nastává patová situace. Firma se už jednou pokoušela o vyvlastnění pozemků, což se jí nepodařilo, protože neprokázala, že těžba je veřejným zájmu. Vyjednávací pozice pro město tedy vůbec není špatná.

V poslední době se na mne obrací stále více občanů s dotazem, proč vlastně proti těžbě bentonitu vystupujeme, když ložisko odepsat nejde a nerost patří státu, který po nás bude chtít jeho dotěžení. Pokusím se stručně odpovědět i tady. V horním zákoně není ani jediná zmínka o tom, že všechna ložiska musí být vytěžena. Ložisko je možno odepsat, jde-li o zásoby části výhradního ložiska, jejichž vydobytí není hospodářsky účelné, což je právě náš případ. Odpis ložiska na základě vypracování znaleckého posudku, že těžba v Ivančicích není hospodářsky účelná měl domluveno ing. Martinek už v roce 2003. Na základě vyjádření starosty MUDr. Adama, že město má zájem na pokračování těžby, k tomu nedošlo. K tomuto stanovisku neměl tehdy starosta souhlas rady ani zastupitelstva. Jak tedy může dnes tvrdit, že ložisko odepsat nejde, když už jednou odpisu zabránil a od té doby se o odpis nikdo nepokusil? Jak nás může stát

donutit vytěžit ložisko? Pošle sem prezident nebo premiér armádu? Tato mediální masáž ze strany starosty města má jediný účel: utlumit odpor občanů a připravovat si prostor pro zdůvodnění těžby.

Za Občanské sdružení Marsilka Petr Husár, Řeznovice

04. 2009 Rubrika: Reakce, názory, polemiky

Vážený pane Husáre, lžete!

A já to ještě zdůrazním. Chtělo by se říct, že lžete, jak když tiskne. Kde se ve Vaší hlavě zrodila myšlenka, že mediální kampaň na podporu těžby nabírá obrátky, to opravdu nevím. Vy něco takového registrujete?

Těžit se začalo v roce 1993 a nikoli v roce 2008 nebo 2009! A jak to dopadlo víme. Jednání o nájemní smlouvě s firmou Bentex Bohemia probíhá řadu let. Netěží se. Pravdou je, že v současné době firma předložila městu takové návrhy, o kterých se jednat dá, a to včetně vstupu města do společnosti nebo eventuálního odkupu těžebních práv. A to také říkám. Nic víc a nic méně. To, že se jedná, neznamená, že je něco rozhodnuto. Zásadní otázkou je, co s Rénou bude dál. O variantách a možnostech řešení bylo už řečeno vše.

Podléháte naprostému bludu, že jsem v roce 2003 „zavinil“, že ložisko bentonitu nebylo ze státních surovinových rezerv odepsáno. Nikoliv, vážený pane. Stanoviska ředitelství surovinové politiky státu jsou k dispozici na majetkoprávním oddělení, o čemž informoval Mgr. Bula na zasedání zastupitelstva. A datum na dokumentu je mnohem dřívější, než jsem přišel v listopadu 2002 na radnici!

A protože je pan ing. Martínek tak nevyvratitelně přesvědčen o své pravdě, že měl dohodnut odpis ložiska z důvodu nerentabilnosti těžby (což město Ivančice samozřejmě nemůže, protože není vlastníkem těžebních práv) přímo s tehdejším ministrem průmyslu a obchodu Milanem Urbanem, nedalo mně to, abych s ním na toto téma koncem letošního března v parlamentu nepohovořil. A co jsem se dověděl, je opravdu pozoruhodné. Pan bývalý ministr si na problém bentonitu v Ivančicích vzpomněl. Připomněl jsem mu tedy, že pan ing. Martínek, kterého měl znát, v roce 2003 prohlašoval, že tento postup s ním měl být projednán a dokonce dohodnut. Odpovědí

bylo, že s žádným ing. Martínkem z Ivančic nikdy nejednal, nesetkal se s ním a nezná ho.

Tak tedy závěrem. Od doby, co ing. Martínek abdikoval v lednu 2004 z rady, se tato lehce vyvratitelná lež v nepravidelných intervalech objevuje na božím světě.

Ano pane Husáre, jak jsem již řekl na posledním veřejném zasedání zastupitelstva. Ani tisíckrát opakovaná lež se nestává pravdou, ale zůstává pořád sprostou lží. A vzhledem k tomu, že jste mně a panu Bulovi napsal dopis, abychom se Vám na příštím zasedání veřejně omluvili, věřím, že jste pochopil, že ani jeden z nás tak neučiní ani náhodou.

S pozdravem MUDr. Vojtěch Adam, starosta Ivančic

10. 2009 Rubrika: Reakce, názory, polemiky

STOP těžbě bentonitu - nechme Rénu žít!

V neděli dne 27. září v odpoledních hodinách se v Ivančicích na Réně uskutečnilo setkání organizátorů projektu STOP TĚŽBĚ BENTONITU - NECHME RÉNU ŽÍT s občany města, na němž byla zahájena petiční akce se stejným názvem.

Účast na tomto shromáždění nás překvapila a předčila naše očekávání, během odpoledne se pod petici přišla podepsat téměř stovka občanů města. V přátelské a uvolněné atmosféře jsme diskutovali nejenom o těžbě bentonitu, ale také o historii a současnosti parku na Réně a dalších věcech ze života v našem městě.

Proč právě teď?

Několik příchozích se nás dotazovalo, proč vlastně petici děláme, když rada města neschválila návrh nájemní smlouvy a těžít se nebude. Především je potřeba říct, že tento projekt jsme začali připravovat začátkem letošního roku, tedy v době, kdy vůbec nebylo jasné, jak se bude situace s těžbou bentonitu dál vyvíjet. Ani usnesení rady města Ivančic, kterým odmítla umožnit firmě Bentex vstup na pozemky, proto nemohlo mít žádný vliv na pokračování práce na projektu, a to hned z několika důvodů.

Za prvé toto rozhodnutí může být prakticky kdykoliv a ve velice krátké době změněno. Firma může přijít s novým „výhodným“ návrhem nájemní smlouvy, a protože hlasování v radě bylo velice těsné (3 proti těžbě, 1 pro a 1 se zdržel), může se stát, že

jeden z členů současné rady nebo nová rada po komunálních volbách v příštím roce změní názor a bude se těžit.

Druhým důvodem je neustálé oddalování jednoznačného a definitivního řešení. Vedení města nemůže donekonečna odmítat uzavření nájemní smlouvy a zůstat tak nerozhodně stát v půlce cesty. Pokud tedy v Ivančicích opravdu nechceme těžit, měl by logicky následovat další postupný krok, kterým je vypracování podkladů pro odpis zásob bentonitu na Réně.

Poslední důvod je i cílem celého projektu. Je jím zachování zahrádkářské osady a obnova celého lesoparku. Nesouhlasíme s názorem, že město nemá na tyto akce dostatek prostředků a že příroda si nakonec poradí sama. Střízlivě pojatá rekultivace prostoru po těžbě bentonitu a obnova lesoparku v původní myšlence uceleného místa procházek a odpočinku nemusí být finančně náročná a lze na ni čerpat dotace z evropských fondů.

Co bude dál?

projekt STOP TĚŽBĚ BENTONITU - NECHME RÉNU ŽÍT tedy rozhodně nekončí, i když se to možná někomu nelíbí a někdo ho může považovat za zbytečný. Sbirání podpisů pod petici pokračuje i nadále, text petice, který zde zveřejňujeme, je vystaven k podepsání v prodejnách firmy Stavebniny plus v Ivančicích na Krumlovské ulici.

Současně jsme radu města Ivančic požádali o pronájem pozemků, na nichž se nachází přírodní amfiteátr. Pokud rada naší žádosti vyhoví, budeme provádět základní údržbu a postupnou obnovu amfiteátru a jeho okolí na vlastní náklady, bez jakýchkoliv finančních požadavků na město Ivančice. O dalším postupu celého projektu budeme rádi někdy příště opět informovat.

Za občanské sdružení Maršálka Petr Husár, Řeznovice

PETICE

dle čl. 18 Listiny základních práv a svobod a zákona č. 85/1990 Sb. o právu petičním

My, níže podepsaní občané České republiky, prostřednictvím této petice vyjadřujeme svůj nesouhlas se záměrem dotěžení ložiska bentonitu v Ivančicích na Réně. Vítráme proto usnesení Rady města Ivančic, kterým odmítla uzavření nájemní smlouvy s firmou Bentex Bohemia na pozemky dotčené těžbou bentonitu. Toto rozhodnutí však může být

kdykoliv v budoucnosti změněno. Žádáme proto radu města Ivančic, aby nechala vypracovat biologické hodnocení této lokality a odborný posudek hospodárnosti těžby znalcem z oblasti geologie, na jejichž základě by následně mohl Odbor životního prostředí Městského úřadu v Ivančicích podat návrh na odpis zásob ložiska bentonitu na Réně.

29. 05. 2009 Rubrika: Reakce, názory, polemiky

Pár slov k těžbě bentonitu

Rabi Lów byl moudrý a učený muž. Ne nadarmo si ho oblíbil i císař Rudolf II. Pro svoji učenost a moudrost byl lidmi vyhledáván a žádán, aby řešil jejich spory. Stalo se jednou, že se k němu dostavili dva rozvadění kupci. První z nich skvěle mluvil a obhajoval zaníceně svoji při. „Ten muž má pravdu,“ pravil moudrý rabi polohlasně ke svým žákům. Druhý muž, nebyl o nic horší řečník než ten první, hájil se ohnivými slovy a výborně argumentoval „Ten muž má pravdu,“ pravil opět rabín. Tu otočil se na něj jeden z jeho nejlepších učedníků, upřel svoje oči na rabína a řekl mu „Ale Rabi, oba přece nemohou mít pravdu!“ „To máš taky pravdu,“ odpověděl rabín.

Nechci zde zlehčovat velkého rabína, ani nevím jak celá pře dopadla. Ale, ač ne tak učený, nebo dokonce tak moudrý jako rabi Lów, jsem jako ivančický občan ve stejné situaci. Když slyším argumenty příznivců těžby bentonitu, řeknu si „Ti mají pravdu“. Když poslouchám nebo čtu argumenty druhé strany, řeknu si to stejné. Žádného žáka, který by mně připomněl, že oba pravdu mít nemohou, bohužel (nebo na štěstí), nemám.

Nejsem těžař, abych věděl jaké množství suroviny se vytěží. Nejsem ekonom, abych vypočítal výtěžek a dokázal přičíst plusy a odečíst mínusy. Nejsem ekolog, abych dokázal dopředu odhadnout skutečné rozsahy škod, které nastanou. Nejsem ani věstec a nevím, zda všichni, kdo se na těžbě a likvidaci škod chtějí podílet, dodrží své slovo.

Jsem jenom ivančický občan, který má své pochybnosti. Jsem ivančický občan, který se jako malý kluk mohl vykoupat v řece Oslavě a věděl, co je to Děvčatsko, Žumpa, Zátočina nebo Grešla. Mé děti to bohužel dnes nevědí. Jako kluk jsem jen mohl bezmocně přihlížet, jak Dolní Pancíře, místo našich dětských her, někdo, v předtuše nějaké ekonomické prosperity, bezohledně likviduje. Z původních Pancířů zbylo málo a

ani příroda jim nedokáže jejich původní krásu vrátit a z oné prosperity zbylo, jako památník, betonové monstrum.

Réna, to je obdobný případ. Měl jsem vždy rád dlouhé procházky lesy zpravidla ukončené v půvabné hospůdce. Rád jsem chodil nahoru, na amfiteátr, kde se konal každoročně Ivančický Korbel a poslouchal trempske a folkové zpěváky. Réna, to je vzpomínka na pout', kam jsem jako kluk nedočkavě utíkal. Je to i vzpomínka na mou první lásku.

Půvabná hospůdka nám zůstala. Ta stará sice dosloužila, ale byla zde postavena modernější a respektující jak nové hygienické požadavky, tak i krásné přírodní prostředí, ve kterém stojí. První láska se už dávno vdala za jiného a poutě se zde nekonají (někdo povolaný rozhodl, že zde bude lepší skládka a pout'ový zmatek je lépe přenést na město, tam se lépe vyjímá, dělá hezčí a viditelnější problémy, jak v silniční dopravě, tak v hlukové zátěži obyvatel náměstí). Ivančický Korbel se nepořádá (ono také není kde). Amfiteátr je rozbitý. Dlouhé procházky lesem neradím, pokud ano, jediné s padákem nebo se záchranným lanem (ona ta díra po prvním těžebním pokusu zas tak malá není). Naše Réna zatím naše řádění přežila. Sice potlučená, zjizvená, ale přežila.

Ptám se sám sebe. Dokáže přežít Réna další nájezd ? Přemýšlím o tom a skutečně nevím. Při tom přemýšlení se dívám dlouze na Dolní Pancíře a vzpomínám. Protože víc než vzpomínka mi nezbylo. Pouze v hlavě mi neustále neodbytně zní slova legendárního náčelníka Malého Stroma : „Až bude pokácen poslední strom, až bude otrávena poslední řeka, až bude chycena poslední ryba, tehdy poznáte, že peníze se nedají jíst.“

15. 01. 2010 Rubrika: Reakce, názory, polemiky

Předání petice Stop těžbě bentonitu – nechme Rénu žít

V říjnu loňského roku jsme na stránkách Zrcadla informovali o zahájení petiční akce v rámci projektu Stop těžbě bentonitu – nechme Rénu žít. Sbíráni podpisů pod petici bylo před vánočními svátky ukončeno a petice byla předána Radě města Ivančice. Rádi bychom proto čtenáře seznámili s průběhem a výsledky projektu.

Pod petici se podařilo nashromáždit celkem 1706 podpisů, z nichž je 1551 podpisů občanů s místem trvalého pobytu v Ivančicích. Členové petičního výboru děkují touto cestou všem, kteří petici svým podpisem podpořili. Jsme potěšeni, že se tak významný počet občanů zajímá o správu věcí veřejných v našem městě, že se rozhodli vyjádřit svůj názor a věří, že vyjádření tohoto názoru má smysl a přispěje k ukončení této kauzy.

Celý projekt nám přinesl i další pozitivní zjištění. V jeho průběhu jsme se přesvědčili o tom, že ani po patnácti letech vlekových se jednání a nejistot není naprosté většině obyvatel města lhostejné, jak se bude situace s těžbou bentonitu dál vyvíjet. Réna je stále vnímána jako jedna z nejvzácnějších částí města, a to i těmi, kteří svůj podpis pod petici z nejrůznějších důvodů nepřipojili. Také jejich postoje respektujeme a budeme z nich vycházet při naší další činnosti.

Naše poděkování patří v neposlední řadě i těm, kteří nám se sbíráním podpisů pod petici pomáhali. Děkujeme jim za jejich čas a ochotu, kterou tomuto projektu věnovali, a doufáme, že se s nimi brzy setkáme při další vzájemné spolupráci.

Dne 22. prosince 2009 zástupci petičního výboru předali petici starostovi města MUDr. Vojtěchu Adamovi. Věříme, že rada města nebude opakovat stejnou chybu jako bývalé vedení v případě návrhu na konání místního referenda v roce 2000, kdy se namísto obsahu podání řešily formální nedostatky tak dlouho, až celá záležitost „vyšuměla do ztracena“, a bude se peticí zodpovědně zabývat. Zástupci strany, která svá rozhodnutí v minulosti tak ráda obhajovala „vůlí lidu“, mají na základě skutečné vůle občanů jedinečnou příležitost dokázat, jak vážně to s touto dodnes užívanou proklamací myslí.

Odpověď Rady města Ivančice na naši petici zveřejníme na internetových stránkách www.stopbentonitu.cz, na nichž najdete i další podrobnosti o lokalitě Réna a petiční akci.

V uplynulých dnech jsme na těchto stránkách zveřejnili studii 2. etapy úprav parku na Réně od ing. Gacova a další materiály, které si rada města vyžádala pro posouzení naší žádosti o pronájem pozemků na Réně vzhledem k tomu, že stejnou žádost po nás podal i další zájemce. Předáním petice tedy projekt nekončí, ať už se rada města rozhodne v

obou případech jakkoliv. Naším cílem zůstává odpis zásob bentonitu a záchrana Rény. Jsme přesvědčeni o tom, že jsme se vydali po cestě, která nás k tomuto cíli dovede.

Za občanské sdružení Marsilka Petr Husár, Řeznovice

7 Další problémy v regionu

Ivančicko a jeho okolí nemá jen tento jediný problém ale řadu dalších. Jsou to třeba černé skládky budování obrovských slunečních elektráren, které jaksí do naší krásně přírody nějak nezapadají, a vypadá to přímo odpudivé, když vidíte vedle nádherných vinic nebo sadu obrovská pole jakýchsi skleněných desek které vás přímo oslní. Ale to také není, zdaleka všechno musí se třeba stále vypořádat s dědictvím z minulosti kdy se, v Oslavanech, Zbýšově a Zastávce těžilo uhlí a zůstalo po ekonomickém vytěžení jen obrovské množství hald vytěžené hlušiny a těžních věží. Jejich rekultivace a obnova původního vzhledu krajiny postupuje jen velmi pomalu ne-li vůbec.

Dalším strašlivým výplodem lidské činnosti hyzdící vzhled města Oslavan je torzo již rozpadající se tepelné elektrárny, která desítky let spalovala uhlí z přilehlých dolů a zamořovala ovzduší oxidy dusíku a síry a hlavně spadem popílku. K přímým důsledkům imisí patří podráždění očních sliznic, poškození horních cest dýchacích a různá alergická onemocnění. Obecně škodliviny v ovzduší zvyšují zatížení organismu, které u oslabených lidí (nemocných, starých nebo dětí) může vést k vážným zdravotním potížím nebo i k smrti. Jsem ještě pamětníkem této úžasné záležitosti kdy, jako dítě si nepamatuji, že by padal v zimě bílý sníh ale, když ano tak vydržel a krásně bílý jen chvíli. Také bylo úžasné sledovat, jak vedle elektrárny vzrůstá obrovská halda strusky a obrovská laguna uhelných kalu kde kupodivu snad nějakým zázrakem nebo omylem žily ryby.

Výstavka probíhala v letech 1911–1913. Plány, dodávky a výstavbu elektrárny prováděla berlínská firma AEG Union pro OELAG – společnost pro rozvod elektrického proudu ve Vídni. Instalováno bylo šest kotlů o provozním tlaku 15 atmosfér při teplotě páry 375 °C. Ve strojovně pak byly do provozu uvedeny dva turboalternátory, každý s výkonem 3,4 MW. Z důvodu útlumu a zastavení dodávek uhlí z rosicko-oslavanského revíru byla 30. května 1993 oslavanská elektrárna zastavena.

Výroba elektrického proudu, kterou nepřetržitě osmdesát let produkovala, byla ukončena. Těžba uhlí a výroba elektrické energie změnila tvář obce stavebně, ekonomicky i ekologicky. Období mezi světovými válkami je provázáno řadou sociálních nepokojů a stávek. Největší přírůstek obyvatelstva nastal počátkem 60. let výstavbou hornického sídliště v období největšího rozmachu těžby uhlí a energetiky. Poslední uhlí z oslavanského dolu Kukla bylo vytěženo v roce 1973, elektrárna byla zrušena o dvacet let později. Většina bývalých horníků se requalifikovala a pracují v místních průmyslových podnicích, další odešli do důchodu. Změnil se charakter obce. Ovzduší není znečišťováno a město, které leží v přírodním parku Oslava a je obklopeno zelení, přestalo mít vzhled průmyslového centra.

Ale tím největším zásahem do přírody a vzhledu krajiny byla výstavba jaderné elektrárny Dukovany.

1974 - započata výstavba jaderné elektrárny Dukovany

1978 - plné rozjetí stavby, zdržení způsobeno změnami v projektu

1985 - první reaktorový blok JE Dukovany uveden do provozu

1987 - zprovozněn poslední, čtvrtý blok JE Dukovany

Stavba jaderné elektrárny Dukovany probíhala s pomocí nejlepších tehdy dostupných technologií, proto je, díky vysoké kvalitě hlavních konstrukčních prvků, možné uvažovat o modernizaci a prodloužení životnosti JE Dukovany o deset let, tedy na čtyřicet let provozu.

Již z dálky můžeme vidět tyčící se chladičí věže a z nich stoupající páru vysoko k obloze. Víím, že elektřina je potřebná ale, mělo by se více přemýšlet nad tím kde, se bude, daná stavba nacházet a ne prostě zabrat kus pozemku a postavit tam takovou zrudnost která svým obrovským vzhledem odpuzuje.

Kladu si otázku zda je nutné vůbec některé stavby stavět a zda je nutné pro zisky pár jednotlivců devastovat naši krásnou krajinu a vystavovat tak místní obyvatele hluku prachu nadměrným exhalacím z provozu vozidel a ohrožovat tak jejich zdraví. Není

lepší některým věcem zabránit než řešit jejich následky. Mě připadá, že je to naším národním sportem řešit následky než jejich příčiny.

8 Sociologický průzkum

8.1 Cíle průzkumu

Tímto sociologickým průzkumem chci poukázat na vztah občanů k mikroregionu Ivančicko a současně také determinovat jejich postoj k problému těžby bentonitu v Ivančicích, spolu s vyjádřením ke spokojenosti s ochranou životního prostředí v mikroregionu.

8.2 Použitá metoda

Průzkum byl proveden pomocí jednoduchého dotazníku, vyplněného při osobním kontaktu s každým respondentem. Výzkum jsem prováděl v Ivančicích na tržnici před městským úřadem a na hlavním autobusovém nádraží, za pomoci svého synovce Víta Janíčka (pro urychlení sběru dat).

Respondenti odpovídali na předem dané otázky s předpřipravenými odpověďmi a to tak, že vybírali odpověď nejvíce se blížící k jejich stanovisku na danou otázku.

Použitý dotazník je uveden na konci průzkumu.

8.3 Způsob výběru vzorků

Pro výběr bylo *náhodně* vybráno sto osob. Poměr mezi muži a ženami činil 50:50. Dotazovány byly osoby pouze starší 18 let.

8.4 Výběrový vzorek

Věk	Zastoupení muži/ženy/celkem
18-29	13/14/27
30-44	17/8/25
45-60	11/16/27
60+	9/12/21
Celkem	50/50/100

Vzdělání (nejvyšší dosažené)	Zastoupení muži/ženy/celkem
Základní	3/3/6
Středoškolské bez maturity nebo výučního listu	6/11/17
Středoškolské s maturitou nebo výučním listem	27/21/48
Vysokoškolské	14/15/29

Vzdálenost bydliště od zkoumané lokality	Zastoupení muži/ženy/celkem
Ivančice a přilehlé obce	26/23/49
Obce v okruhu 3-6 km	15/24/39
Zbytek mikroregionu	8/3/11
Mimo mikroregion	1/0/1

Druh zaměstnání	Zastoupení celkem
Dělník (manuální práce)	15
Zaměstnanec (služby)	22
Drobný živnostník	3
Podnikatel	6
Důchodce	15
Žena v domácnosti nebo na mateřské	2
Student	20
Učeň	5
Nezaměstnaný	12

8.5 Analýza

V analytické části jsou zahrnuty výsledky a grafy jednotlivým otázkám dotazníku, na které respondenti odpovídali. Otázky i odpovědi jsou uvedeny v plném znění a počet respondentů je u každé otázky doplněn na konci za pomlčkou.

Ot. 1.: Jaký je Váš vztah k Ivančicím a blízkému okolí?

- a) Vyrostl jsem tady, je zde kus mojí osobnosti, ale nežiji tu. – 17
- b) Pouze zde pracuji. – 12
- c) Žiji zde od narození, ale dokázal bych to stejně i kdekoliv jinde. – 26
- d) Žiji zde od narození a neměnil bych. – 16
- e) Nežiji tu, ale mám zde rodinu, příbuzné. – 10
- f) Jsem zde pouze za obchodem/slужеbně/z jiného důvodu. – 1
- g) Přistěhoval jsem se. – 18

Ot. 2.: Víte o problematice těžby bentonitu a jste s ní seznámen?

- a) Ano vím a jsem s ním seznámen – 12
- b) Ano vím, ale mám jen zprostředkované informace. – 35
- c) Ano vím, ale nemám bližší informace. – 31
- d) Nevím, ale rád bych se něco dověděl. – 20
- e) Nevím, nezajímá mě to. – 2

Ot. 3.: Jaký je Váš postoj k těžbě bentonitu na Réně, přinese to městu a mikroregionu spíše problémy nebo užitek?

- a) Jsem pro těžbu, přinese to městu jistě nemalé finance. – 9
- b) Jsem pro těžbu, ale na druhou stranu se bojím prašnosti, množství nákladních aut apod. – 17
- c) Jsem proti těžbě, finance plynoucí z těžby nebudou adekvátní. – 8

- d) Jsem proti těžbě, zapříčiní to devastaci přírody v dané lokalitě. – 41
- e) Jsem proti těžbě (jiný důvod). – 9
- f) Nemám vyhraněný názor, má to své klady i zápory. – 14
- g) Nezajímá mě to. – 2

Ot. 4.: Jste spokojeni s mírou ochrany životního prostředí na Ivančicku?

- a) Jsem velmi spokojen/spokojena. – 5
- b) Jsem spokojen/spokojena, ale měl/a bych určité výhrady k drobnějším nedostatkům. – 13
- c) Jsem vesměs spokojen/spokojena, ale měl/a bych určité výhrady k vážnějším problémům. – 26
- d) Nejsem spokojen/spokojena, ale stačilo by málo a byl/a bych. – 8
- e) Nejsem spokojen/spokojena, mikroregion trpí velkým množstvím nedostatků. – 38
- f) Nejsem spokojen/spokojena z jiného důvodu. – 10

Ot. 5.: Zajímáte se také o další problémy v rámci ochrany přírody v mikroregionu?

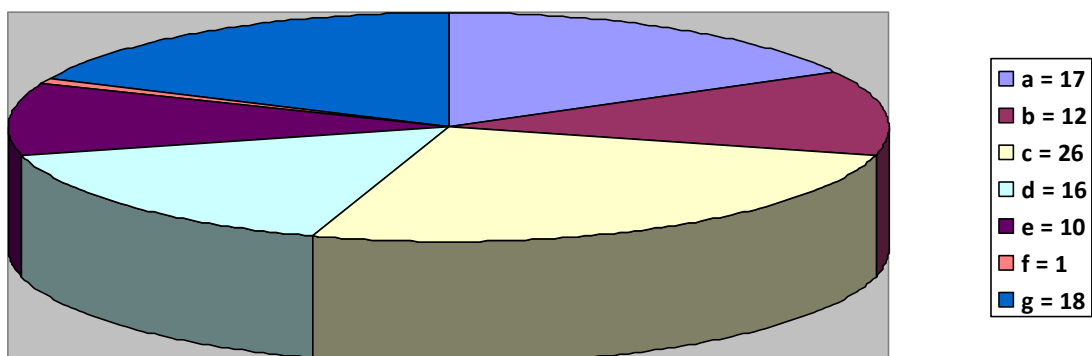
- a) Ano, zajímám se, aktivně se podílím v ochraně přírody v regionu. – 17
- b) Ano, zajímám se. – 52
- c) Ne, nezajímám se, pouze v rámci svojí osoby. – 19
- d) Ne, nezajímám se. – 12

**Nepovinný dotaz: třídíte odpady (plasty, papír, sklo, bio-odpad atp.)?
(odpovědělo 67 z dotazovaných)**

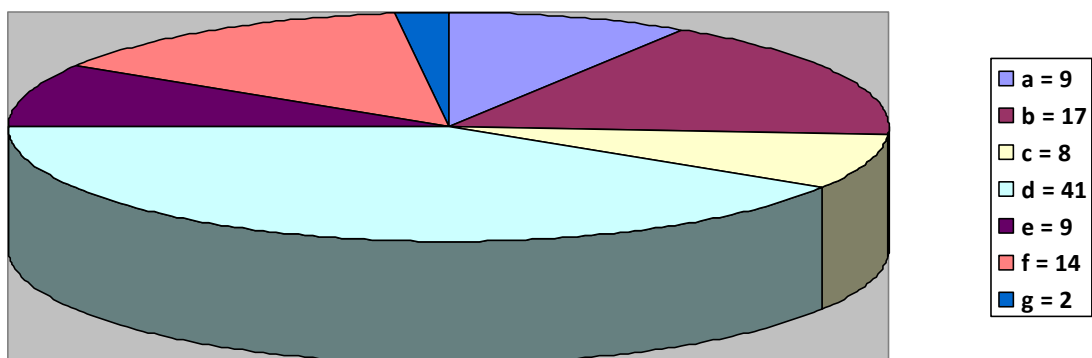
- a) Ano, třídím. pravidelně a pečlivě. – 7
- b) Třídím občas nebo jen některé druhy odpadů. – 45
- c) Netřídím. – 15

Poměry odpovědí pro jednotlivé otázky – grafické spracování

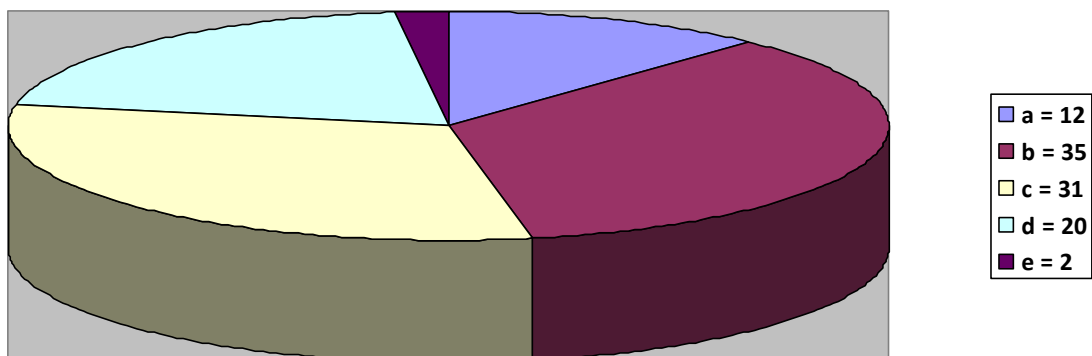
Otázka 1

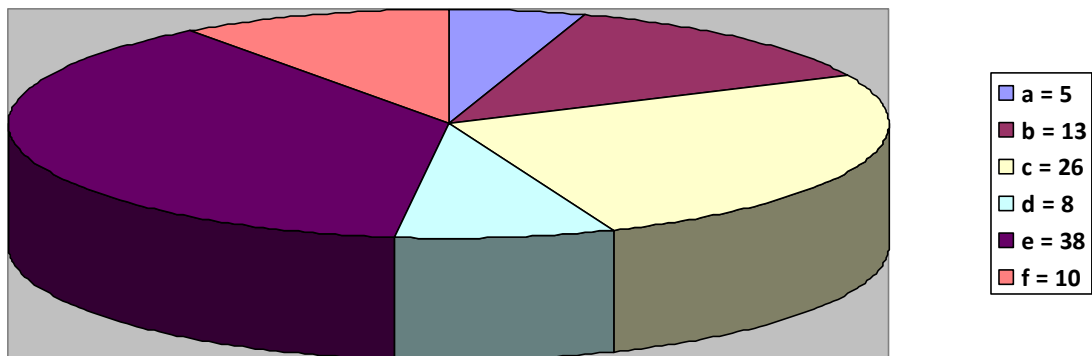
Otázka 2

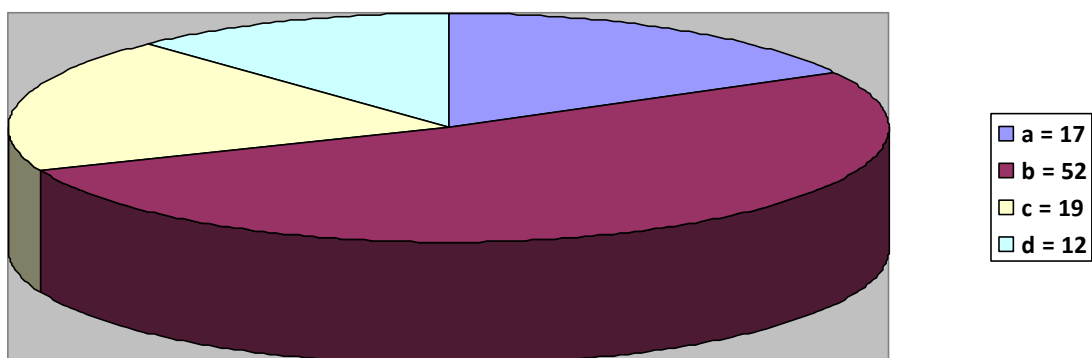
Otázka 3

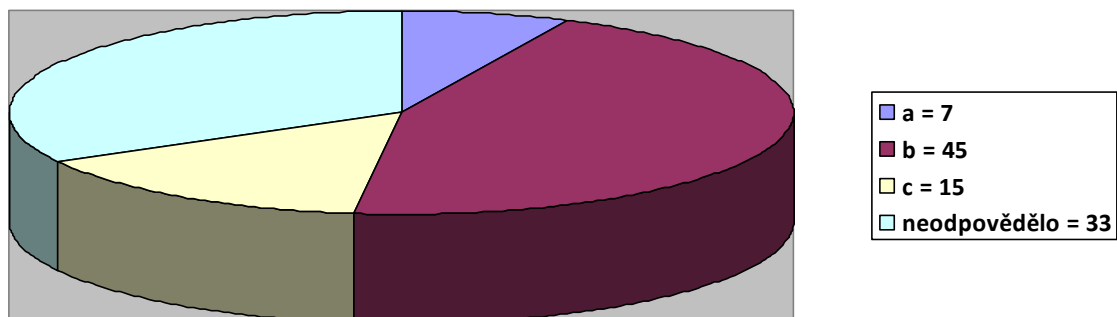
Otázka 4

Otázka 5

Doplňovací otázka

8.6 Vyhodnocení sociologického průzkumu

Průzkum nám ukázal, že velké procento obyvatelstva v regionu o problému těžby bentonitu ví alespoň okrajově. Dále velká část testovaného vzorku se vyslovila proti těžbě. Obyvatelé mají také v povědomí ostatní ekologické problémy v regionu a zajímá se o ně.

Závěr

Do závěru své práce jsem si vybral dílo Jana Kellera „Až na dno blahobytu“, vydané v roce 1993. Autor rozdělil knihu do několika kapitol, v nichž pojednává o kořenech globální ekologické krize, o jejích projevech a souvislostech. V poslední kapitole nazvané „Výzva k přežití: Decentralizace“ nabízí možná řešení a východiska z této krize.

Ve všech kapitolách se snaží objasnit, jak k současnému ekologickému stavu došlo, co bylo jeho příčinou. V jednotlivých kapitolách se zabývá trhem, ekonomickým růstem, potřebami a konzumem, politickou mocí, krizí státu blahobytu, vždy ve vztahu k přírodě. Celé dílo působí silně pesimisticky, až k poslední stati nenajde čtenář nic pozitivního.

Je až zarážející skutečnost, že moderní společnost žije na úkor budoucích generací, ztratila pud sebezáchovy ve vztahu k přírodě, že princip konzumního stylu života, maximalizace blahobytu a ekonomického růstu se staly hnacími prvky dnešního způsobu života.

Avšak když jsem si prostudoval i jiné materiály týkající se ekologie, našel jsem v nich alternativní možnosti řešení současné ekologické krize, které jsou mi bližší, s kterými se mohu ztotožnit a připadají mi reálnější než decentralizace. Jak by chtěl Keller provést tuto decentralizaci v praxi? Je vůbec možné v dnešních podmínkách rozložit stát na několik desítek či stovek malých komunit? Co by udělal s velkými městskými aglomeracemi? Obyvatele Tokia by rozmístil po přilehlých ostrovech, Moskvané za Ural a lidi z New Yorku by poslal do prerie? Toto řešení se mi zdá být přinejmenším nereálným, spíš zavánějící utopií.

Zlepšení současného stavu znečištění ovzduší je celosvětově velký problém. V podstatě je tento problém řešitelný trojím způsobem a to především zmenšením produkce emisí

vhodnou úpravou zdrojů znečišťování, dále zachycením emisí čistícími zařízeními a konečně vytvářením příznivých podmínek pro ochranu před účinky emisí ovzduší. V praxi se tyto způsoby kombinují tak, aby míra znečištění nepřesáhla určitou mez.

Ačkoliv za posledních 10 let snížily vyspělé země produkci látek poškozujících ozónovou vrstvu Země o téměř sto procent, ještě několik desítek let se budou freony uvolňovat z dosud existujících zařízení. Ozónová vrstva tvoří sice jen zlomek celé zemské atmosféry, k udržení života na Zemi je však nepostradatelná. Od 80. let se svět snaží omezit spotřebu freonů mezinárodními úmluvami, jejich uvádění do praxe je však velmi problematické, především kvůli finanční náročnosti ekologicky přijatelnějších náhrad. Ve vyspělých zemích tedy platí zákaz výroby a používání freonů, chemické společnosti však přemísťují jejich výrobu do nerozvinutých zemí, pro něž platí jako nejzazší termín pro ukončení užívání tvrdých freonů rok 2010.

V roce 1987 Světová komise pro životní prostředí a rozvoj při OSN pod vedením norské ministerské předsedkyně Gro Harlem Brundtlandové vydala zprávu nazvanou „Naše společná budoucnost“. V ní navrhla, aby problémy životního prostředí byly řešeny novým typem hospodářského rozvoje, tzv. Trvale udržitelným rozvojem, který by byl současnou zárukou zachování života na Zemi. Má jít o rozvoj, který zachová funkce přírody a nezmenší biodiverzitu, neohrozí zájmy jiného národa ani příštích generací. Takový rozvoj předpokládá přechod antropocentrismu (nejdůležitější jsou potřeby člověka) ke vnímání světa prostřednictvím biocentrismu (středem pozornosti je život jako celek). To znamená zavádění technologií, jež jsou šetrné k přírodě, nižší nároky na materiál a energii a umožňuje recyklaci surovin.

Domnívám se, že neméně důležitým bodem a začátkem ochrany životního prostředí je výchova. Výchova k ochraně životního prostředí na školách všech stupňů školské soustavy se dostala do programu výzkumu v resortu školství. I když výchova ve smyslu tvorby a ochrany krajiny, péče o životní prostředí se netýká pouze mládeže a je úkolem pro naši celou společnost, perspektivní cesta k jejímu účinnému řešení vede přes odpovědnou přípravu dětí a mládeže ve školách. Vztah ke krajině, k prostředí, v kterém žijeme, je soustavně pěstován a umocňován aktivní činností ve všech vyučovacích předmětech. K řešení tohoto globálního problému celého lidstva je ovšem nutná široká a účinná mezinárodní spolupráce, protože životní prostředí nezná státních hranic. V krajině je třeba zachovat systém ekologické stability. Ochrana životního

prostředí je snaha o zachování trvale příznivých a zdravotně nezávadných podmínek pro život člověka. Zahrnuje různá vědecká, technická a legislativní opatření pro udržení biologické rovnováhy v krajině. Směřuje k omezení působení negativních vlivů v krajině (zahrnuje např. činnosti, jimiž se předchází jejímu znečišťování nebo poškozování).

Mým dojmem je, že ekologická výchova je nutnost, bez které se tu nikdo neobejde. Naše generace asi přežije, ale generace po nás bude mít šanci menší. Tou šancí myslím šanci na život. Dnešní ekosystém trpí v každém směru. Ať je to z pohledu průmyslu, zemědělství, cestovního ruchu apod. Lesy se kácí, ovzduší se znečišťuje, hnojí se velice škodlivými látkami a nikdo proti tomu nebojuje. Mým názorem je vše ochránit prostředkem legislativy, v níž by byla zahrnuta veškerá ochrana ekosystému. Myslím, že je to nutnost, bez které by ekosystém byl pouze pojem zapomenutý v odborných slovnících. Z vládní iniciativy by měla vzniknout organizace, v jejíchž osnovách by byla právě ochrana ekosystému. Její pravomoc by jí umožňovala viníky též trestat za jejich činy.

Dalším velkým problémem je průmysl z pohledu jakékoliv těžby. Odstrašující příklad je Mostecká uhelná pánev, Krušné hory. Zde se podepsal veškerý negativní dopad na krajinu při vykonávání těžební činnosti. Zdevastovaná krajina, lesy a rostliny. Obnova těchto rostlin a stromů bude trvat ještě dlouhou dobu a uhelné společnosti se tímto problémem odmítají zabývat. I když jsou na území republiky pokusy o obnovu zdevastované krajiny.

Nemohu opomenout lidské zdraví. V dnešní době přicházejí choroby neznámého původu a moderní medicína je neumí léčit. Vznikají nelegální skládky nebezpečného materiálu, nebezpečné oteplování zeměkoule, skleníkový efekt, výroba karcinogenních látek atd., to vše a spousta ostatních důsledků porušení rovnováhy ekosystému ovlivňuje lidské zdraví spíš negativně než pozitivně. Jakákoliv změna v ekosystému má dopad na zdraví člověka.

V honbě za zisky je člověk velice sobecký a nepřemýšlí, co bude dál. Lidstvo se žene dál za vědeckým poznáním, ale nezvažuje, jestli náklady na získání nebudou větší než zisk.

Avšak současná situace není tak zcela černá, jak popisuje Keller ve své knize, kde uvádí, že, tržní ekonomika a hospodářský růst jsou nutně spojeny s újmou na životním prostředí. V tomto bych mu chtěl oponovat. Ano, běžný městský člověk na první pohled vidí obrovský nárůst počtu automobilů, ať už v Praze, Brně nebo v jiných českých městech. A to přitom hospodářský růst v ČR během 90. let nebyl nijak závažný. Jenomže usuzovat podle jediného, nejvíce viditelného kritéria je jen velmi subjektivním pohledem na věc. Skutečnost je taková, že růst ekonomiky nemusí nijak škodit životnímu prostředí. Vezměme si například ropu. Moderní ekonomika se sice bez ní neobejde, avšak relativní význam ropy postupně klesá. USA nyní stačí na vytvoření jednoho dolaru hrubého domácího produktu poloviční množství ropy, než jaké bylo nutné v roce 1973.

Spotřeba energie na osobu a rok se prakticky mezi lety 1973 a 1999 nezměnila - a to navzdory faktu, že výkonnost ekonomiky vzrostla. Moderní ekonomika umí stále lépe hospodařit s přírodními zdroji. Tržní mechanismy fungují obecně lépe než státní regulace. Moderní automobily mají poloviční spotřebu ve srovnání se svými předchůdci. Je to důsledek trhu, který výrobce přinutil vyvinout šetrnější modely v reakci na rostoucí ceny ropy.

Ekonomický růst obecně vede ke zlepšování životního prostředí, protože lidé jsou ochotni a schopni více platit za lepší životní prostředí. Ekonom Donald Coursey zjistil, že 10% růst reálných příjmů vede k tomu, že občané bohatších zemí jsou ochotni zvýšit své výdaje na zlepšování životního prostředí o 25 %. V rozvojových zemích existuje zcela jednoznačná a nepopiratelná souvislost mezi hrubým domácím produktem a procentem obyvatelstva, které má přístup k pitné vodě.

Co je ekologické, je i ekonomické a tudíž zajímavé pro investory. Akcie firem z ekologicky šetrných odvětví (elektronika a elektrotechnika, software, telekomunikace, finanční služby) se v období 1970-99 zhodnotily v průměru více než 400-násobně. Akcie firem s negativními vlivy na životní prostředí (energetika a těžební průmysl, hutnictví, doprava, zlaté doly) však za třicet let posílily pouze šestinásobně, a to při vyšším investičním riziku. Velké peníze jdou tedy díky kapitálovým trhům do „čistých“ odvětví.

Keller je zastánce jiné alternativy – ekologismu jako ideologie, vycházející z předpokladu, že svět se nachází v ekologické krizi, která nutně povede k vyčerpání přírodních zdrojů a tím konci světa. Tomu lze zabránit pouze radikální změnou politického, ekonomického a sociálního systému. Cílem této direktivní změny je zásadní a totální přeměna lidského postoje k přírodě a změna uspořádání celé společnosti. Změna lidské přirozenosti - dosažení harmonie - dokonalosti ve vztahu člověk - příroda.

I když Keller nepřipouští decentralizaci shora, někdo se již o to pokusil. Polpot v Kambodži a stejně tak velký Mao v Číně – jeho tvorba samostatných komunit, kdy se měla na vesnici tavit i ocel dopadla úpadkem hospodářství a hladomorem. Oba pokusy skončily stejně - hladomor s miliony mrtvých, devastací přírody a devastací lidství a morálních hodnot jako takových.

Kellerova idea malých komunit působí tedy nereálně až utopisticky. Bližší a přijatelnější jsou z mého pohledu snahy a návrhy ekologů, kteří chtějí devastování životního prostředí zmírnit zaváděním různých opatření jak v oblasti výroby, tak v oblasti životního stylu člověka a jeho zodpovědnému přístupu k přírodě. S čím mohu s autorem souhlasit je to, že žijeme na úkor příštích generací, chováme se nezodpovědně ke svému prostředí a tudíž k celé planetě.

Pro zlepšení této situace je nutné, aby společnost zvažovala každý další svůj krok, protože může mít nedozírné následky. Samozřejmě, pokud společnost nějaké kroky ke zlepšení ekologické situace učiní, efekt nenastane ihned, jeho účinky se projeví v delším horizontu dalších generací. Domnívám se, že existující ekologická hnutí znemožní společnosti udělat radikální chybu, jejíž následky by byly nezvratné. Je pravdou, že obyčejný člověk sám nic nezmuže, je nutné pro tyto změny zaktivizovat více lidí, kteří se budou chovat šetrně k přírodě a postupně přimějí své vlády, aby se účinná ochrana životního prostředí zakotvila v legislativě. Díky organizaci OSN by měla vzniknout nadnárodní ekologická organizace, v jejímž programu musí být zahrnuta ochrana celkového ekosystému na Zemi.

Úplným závěrem bych chtěl říci, že snahy ekologických hnutí v České republice, ale i na celém světě nejsou zbytečné. Největším problémem je fakt, že jen několik jednotlivců nedokáže zabránit ničení životního prostředí. Všichni se musíme zamyslet

nad tímto problémem, protože všichni žijeme na této planetě a musíme se o ni i starat. Když se budeme alespoň trochu chovat ekologicky a ochraňovat životní prostředí a prostředí kolem nás, tak zabráníme celkové katastrofě, která se na nás řítí v podobě zničené ekosystému celé planety. Když nebude zeleň, tak nebude dostatek kyslíku, který potřebujeme k životu. Bez něj se neobejdeme.

Musíme si všichni uvědomit, jak se chováme a jak se musíme chovat, aby se životní podmínky na naší planetě nezhoršily. Vím, že všichni lidé na Zemi nebudou dělat jen to, co je správné, ale i tak stačí, když se o to budou alespoň snažit.

Anotace

V mojí práci jsem chtěl poukázat na devastaci přírody v regionu Ivančicko a jak jí předcházet. Zaměřil jsem se především na případnou těžbu bentonitu ve městě Ivančice. Dále jsem se zabýval otázkami trvale udržitelného rozvoje, ochranou přírody a environmentální politikou.

Annotation

In my work I wanted to show the problem of the devastation of the nature in the region Ivančicko and how we can avoid it. I aimed at first on the appropriate surface winning of the bentonite in the town Ivančice. Further more I dealt with the problems of the permanent sustainable development, protection of the nature environment and environmental policy.

Seznam použité literatury:

<http://www.je-temelin-dukovany.cz/je-dukovany-exkurze.htm>

http://www.oslavany-mesto.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=11318&id=79054

<http://www.rosicko-oslavansko.cz/13-historie/32-elektrarna-oslavany/>

http://geologie.vsb.cz/loziska/loziska/loziska_nerud.html#BENTONIT

<http://www.ekolist.cz/evropa.stm>

<http://www.zrcadlo.info/view.php?navezclanku=archiv-zrcadla&cisloclanku=2007010006>

<http://www.stopbentonitu.cz>

KELLER, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha: G plus G, 1996.

KOHÁK, E. *Zelená svatozář*, Sociologické nakladatelství (SLON), 2000.

Kolektiv autorů. *Lidské hodnoty a trvale udržitelný způsob života*. Sborník přednášek. Olomouc: vydáno ve spolupráci s Katedrou ekologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého, 1993. ISBN 80-7067-309-5.

Kolektiv autorů. *Malý sociologický slovník*. Praha: Svoboda, 1970.

Klaus, V., *Modrá nikoli zelená planeta*. Praha: Dokořán, 2007.

Rees, M., *Naše poslední hodina: přežije lidstvo svůj úspěch?* Praha: Dokořán, 2005

Příloha 1

Dotazník

Tento dotazník slouží jako příloha k bakalářské práci Aleše Outulného na téma Regionální zatížení přírody lidskou činností. Výsledky tohoto dotazníku budou použity pouze pro účely bakalářské práce a po zpracování dat budou skartovány.

Tento dotazník je anonymní!

Pokyny pro vyplňování:

Zvolené odpovědi na výběrové otázky zakroužkujte.

Ostatní vepište vedle dotazu.

Pohlaví:

Věk:

Vzdělání:

Bydliště (vzdálenost od Ivančic):

Druh zaměstnání:

Ot. 1.: Jaký je Váš vztah k Ivančicím a blízkému okolí?

- a) Vyrostl jsem tady, je zde kus mojí osobnosti, ale nežiji tu.
- b) Pouze zde pracuji.
- c) Žiji zde od narození, ale dokázal bych to stejně i kdekoliv jinde.
- d) Žiji zde od narození a neměnil bych.
- e) Nežiji tu, ale mám zde rodinu, příbuzné.
- f) Jsem zde pouze za obchodem/slужеbně/z jiného důvodu.
- g) Přistěhoval jsem se.

Ot. 2.: Víte o problematice těžby bentonitu a jste s ní seznámen?

- a) Ano vím a jsem s ním seznámen.
- b) Ano vím, ale mám jen zprostředkované informace.
- c) Ano vím, ale nemám bližší informace.
- d) Nevím, ale rád bych se něco dověděl.
- e) Nevím, nezajímá mě to.

Příloha 1

Ot. 3.: Jaký je Váš postoj k těžbě bentonitu na Réně, přinese to městu a mikroregionu spíše problémy nebo užitek?

- a) Jsem pro těžbu, přinese to městu jistě nemalé finance.
- b) Jsem pro těžbu, ale na druhou stranu se bojím prašnosti, množství nákladních aut apod.
- c) Jsem proti těžbě, finance plynoucí z těžby nebudou adekvátní.
- d) Jsem proti těžbě, zapříčiní to devastaci přírody v dané lokalitě.
- e) Jsem proti těžbě (jiný důvod).
- f) Nemám vyhraněný názor, má to své klady i zápory.
- g) Nezajímá mě to.

Ot. 4.: Jste spokojeni s mírou ochrany životního prostředí na Ivančicku?

- a) Jsem velmi spokojen/spokojena.
- b) Jsem spokojen/spokojena, ale měl/a bych určité výhrady k drobnějším nedostatkům.
- c) Jsem vesměs spokojen/spokojena, ale měl/a bych určité výhrady k vážnějším problémům.
- d) Nejsem spokojen/spokojena, ale stačilo by málo a byl/a bych.
- e) Nejsem spokojen/spokojena, mikroregion trpí velkým množstvím nedostatků.
- f) Nejsem spokojen/spokojena z jiného důvodu.

Ot. 5.: Zajímáte se také o další problémy v rámci ochrany přírody v mikroregionu?

- a) Ano, zajímám se, aktivně se podílím v ochraně přírody v regionu.
- b) Ano, zajímám se.
- c) Ne, nezajímám se, pouze v rámci svojí osoby.
- d) Ne, nezajímám se.

Nepovinný dotaz: třídíte odpady (plasty, papír, sklo, bio-odpad atp.)?

- a) Ano, třídím, pravidelně a pečlivě.
- b) Třídím občas nebo jen některé druhy odpadů.
- c) Netřídím.

Příloha 2

Pohled na kopec Réna – místo potenciální těžby

